

Foreldreferdigheter og problematferd hos barn og unge

En kvantitativ studie av hvordan foreldreferdigheter påvirker ulike type atferdsproblemer

Camilla Fondenes Johansen

Masteroppgave i Pedagogisk psykologisk rådgivning

Universitetet i Oslo

Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Institutt for pedagogikk

Vår 2019

SAMMENDRAG AV MASTEROPPGAVEN I PEDAGOGIKK

TITTEL:

Foreldreferdigheter og problematferd hos barn og unge

AV:

Camilla Fondenes Johansen

EKSAMEN:

Masteroppgave i pedagogikk

Studieretning: Pedagogisk- psykologisk rådgivning

SEMESTER:

Vår 2019

STIKKORD:

Atferdsvansker

Foreldreferdigheter

Foreldrepraksis

Negative foreldreferdigheter

Opposisjonell atferd

Positive foreldreferdigheter

Problematferd

Sosial Læring og Interaksjonsteori

Uoppmerksomhet

Foreldreferdigheter og problematferd hos barn og unge

En kvantitativ studie av hvordan foreldreferdigheter påvirker ulike type atferdsproblemer

Camilla Fondenes Johansen

© Camilla Fondenes Johansen

2019

Foreldreferdigheten og problematferd hos barn og unge

En kvantitativ studie av hvordan foreldreferdigheter påvirker ulike type atferdsproblemer

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

VI

Sammendrag

Formålet med denne studien er å undersøke hvordan ulike foreldreferdigheter (*streng for alder, streng disiplin, inkonsekvent disiplin, adekvat disiplin, positiv involvering, tydelige forventninger og foreldretilsyn*) er relatert til tre typer problematferd hos barn: *opposisjonell atferd, uoppmerksomhet og atferdsvansker*. Atferdsproblemer i barndommen har vist å kunne ha konsekvenser for barn videre inn i voksen livet. Sammen med mistanke om hyperkinetisk forstyrrelse, utgjør atferdsproblemer å være en av de mest hyppigste årsakene for henvisning til psykisk helsevern i Norge (Krogh og Indergård, 2018). Resultatene fra denne studien kan ha implikasjoner for foreldreintervensjoner, og hvilke foreldreferdigheter som burde være sentral ovenfor barn med ulike typer atferdsproblemer.

Datamaterialet (N= 551) kom fra tre uavhengige studier gjort ved Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU). Foreldre deltok i foreldreintervensjoner for å hindre begynnende eller eksisterende atferdsproblemer hos barna (2-13 år). I denne oppgaven brukes tverrsnittsdata fra kartleggingen, før intervensjonene startet. Foreldrene svarte på spørsmål om foreldreferdigheter og atferdsproblemer hos barnet. Forskning har identifisert tre ulike problemområder i forhold til barns atferdsproblemer. *Opposisjonell atferd* er karakterisert av trassig eller provoserende atferd ovenfor normer og regler. *Uoppmerksomhet* viser til konsentrasjonsvansker og distraherende atferd. *Atferdsvansker* karakteriseres av alvorlig, gjentatte og varig mønstre av aggressiv, utagerende og normovertredende atferd.

Data ble analysert med SPSS, og inkluderte deskriptiv statistikk, korrelasjonsanalyser, t-tester og regresjonsanalyse. Alle mål viste god konsistens og hadde en Cronbachs alpha på over 0.7, med unntak av foreldretilsyn ($\alpha = .63$). Resultatene viste en signifikant og positiv sammenheng mellom *positive foreldreferdigheter* (adekvat disiplin, positiv involvering, tydelige forventninger og foreldretilsyn) og *negative foreldreferdigheter* (streng for alder, streng disiplin og inkonsekvent disiplin). Guttene skåret signifikant høyere på atferdsvansker, og det ble også observert høyere intensitetsskåre blant de eldste barna på samtlige av de tre problemområdene (over 8 år). Regresjonsanalysen viste at ulike typer foreldreferdigheter var assosiert med ulike typer problematferd. Foreldreferdighetene kunne forklare større varians i barns opposisjonelle atferd, og minst i uoppmerksom atferd. Overordnet var det foreldreferdighetene streng-, inkonsistent-, adekvat disiplin, positiv involvering og foreldretilsyn som viste å være assosiert med ulike typer problematferd.

Forord

Oppgaven som nå presenteres er et produkt av intensivt og hardt arbeid det siste halvåret av utdanningsløpet. Studiet har gitt meg muligheten til å fordype meg i et av fagtemaene jeg har brent for gjennom hele studieløpet. Atferdsproblemer hos barn og ungdom er et sentralt og viktig tema å belyse. Tidligere praksis og arbeid ved ulike barn og ungdoms institusjoner inspirerte valget mitt for dette teamet.

Jeg ønsker å takke min veileder Silje Hukkelberg for hennes tålmodighet og veiledning gjennom hele skriveprosessen. På grunn av hennes støtte og anbefalinger bega jeg meg ut på et prosjekt som har gitt meg verdifull innsikt i forskningsprosessen.

Jeg vil også takke min kjære mamma. Du har stått ved min side gjennom hele utdanningsløpet og trodd på meg, spesielt de gangene jeg selv tvilte som verst. Du har alltid heiet på meg, og motivert meg til å følge drømmene mine.

Til sist vil jeg takke min kjære tante. Du har vært en stor inspirasjon for meg, og en rollemodell gjennom hele barndommen. Å flytte til Oslo for å gjennomføre studiene var en lett avgjørelse når jeg alt hadde deg ved min side i hovedstaden.

Studenttilværelsen er nå ved veiens ende, og et nytt kapittel er i ferd med å bli åpnet.

Blindern, Juni, 2019

Camilla Fondenes Johansen

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Begrepsavklaring	2
1.1	Forskningsspørsmål	3
1.2	Oppbygging av oppgaven	4
2	Teoretisk bakgrunn	5
2.1	Hva er atferdsproblemer	5
2.1.1	Internaliserte og eksternaliserte atferdsproblemer	6
2.1.2	Kategorisk og dimensjonal beskrivelse	7
2.1.3	Kjønn og aldersforskjeller	9
2.1.4	Konsekvenser av problematferd	10
2.2	Risiko og beskyttelsesfaktorer	11
2.2.1	Individuelle og miljømessige faktorer	11
2.3	Foreldreferdigheter	12
2.3.1	Negative foreldreferdigheter	14
2.3.2	Positive foreldreferdigheter	15
2.4	Sosial læring og interaksjonsteori	16
2.4.1	Tvungen samspillsmønstre	16
2.4.2	Utvikling av problematferd	17
2.4.3	Foreldreintervensjoner	18
3	Oppsummering av teori	20
4	Metode	21
4.1	Design	21
4.2	Utvalg	22
4.3	Instrumenter	23
4.3.1	The Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI)	23
4.3.2	Parenting Practices Interview (PPI)	24

4.4	<i>Analyse</i>	25
4.5	<i>Validitet og reliabilitet</i>	27
4.6	<i>Etiske vurderinger</i>	29
5	Resultater	31
5.1	<i>Deskriptiv statistikk</i>	32
5.1.1	<i>Reliabilitet</i>	33
5.1.2	<i>Korrelasjoner</i>	33
5.2	<i>T-test for uavhengige grupper</i>	35
5.3	<i>Regresjonsanalyse</i>	37
6	Diskusjon	42
6.1	<i>Oppsummering av resultater</i>	42
6.2	<i>Forholdet mellom ulike foreldreferdigheter</i>	43
6.3	<i>Kjønns- og aldersforskjeller for ulike problemområder</i>	45
6.4	<i>Predikerer foreldrepraksis ulike type problematferd</i>	48
6.5	<i>Relabilitet og validitet</i>	52
7	Konklusjon	55
8	Litteraturliste	57

Figurer og tabeller

Figur 1.....	s. 13
Tabell 1.....	s. 32
Tabell 2.....	s. 33
Tabell 3.....	s. 35
Tabell 4.....	s. 36
Tabell 5.....	s.37
Tabell 6.....	s.38
Tabell 7.....	s.39
Tabell 8.....	s. 40

1 Innledning

Nyhetsbilde har det siste halvåret uttrykt bekymring ovenfor den økende utviklingen av kriminelle ungdommer i hovedstaden, og tallene er økende (Ogre, Stokholm & Drægni, 2019). Barn helt ned i 10 års alderen blir rekruttert inn kriminelle gjenger, og flere av barna har sosiale- og læringsmessige vansker (Rojas, 2018). Politiet hevder at mange unge søker trygghet og vennskap i gjengmiljøer (Rojas, 2018), hvor barn fra belastede oppvekstmiljø og fra familier med lav sosioøkonomisk status er i størst risiko for skjevutvikling (Moffitt, 2006). Forskningslitteraturen har her vist hvordan konisk og langvarig atferdsproblemer med oppstart i barndom er forbundet med seinere kriminell involvering og mentale helse problemer i voksen alder (Moffitt, 2006; Moffitt, Caspi, Harrington & Milne, 2002). For mange kan tidlig hjelp og intervensjoner rettet mot barns atferdsproblemer være avgjørende for å forhindre livslange konsekvenser (Moffitt et al, 2002; Rojas, 2018).

Problematferd kan forekomme blant alle barn uavhengig av alder, kjønn, kognitive forutsetninger eller familiebakgrunn (Nordahl, T., Sørli, M., Manger, T., & Tveit, A., 2005). De aller fleste barn vil i en periode, eller ulike situasjoner vise negativ og problematisk atferd. Isolert vil enkelt episoder av atferdsproblemer gi lite grunn for bekymring, og vil i de fleste tilfeller forstås som en del av den normale utviklingen (Drugli, 2013). Det er først når oppførselen skiller seg i betydelig grad fra jevnaldre, og har høy intensitet eller alvorlighet over tid at vanskene blir definert som atferdsproblemer (Drugli, 2013). Sammen med mistanke om hyperkinetisk forstyrrelse, utgjør atferdsproblemer en av de mest hyppigste årsakene for henvisning til psykisk helsevern i 2018 (Krogh og Indergård, 2018). Basert på et geometrisk gjennomsnitt av flere rapporter, ble prevalens for atferdsproblemer i Norge beregnet til henholdsvis 3,5% hos barn og unge under 18 år (Skogen & Torvik, 2013).

En stor andel av forskningslitteraturen har brukt overordnede begreper for å studere utviklingen og kompleksiteten av problematferd. Studier har senere identifisert meningsfulle underliggende problemområder; *opposisjonell atferd, uoppmerksomhet og atferdsvansker* (Burns & Patterson, 2000). Lignende studier har støttet denne tredelingen, hvor atferdsproblemer skilles fra hverandre i forhold til den alvorlighetsgrad, frekvens og karakteristikk (Hukkelberg, Reedtz & Kjøbli, 2016). Tall på prevalens tar ofte utgangspunkt i diagnosekriterier, og er dermed ikke representative for antall barn i Norge som står i risiko for

å utvikle vansker, og som kan ha behov for tiltak og behandling (Skogen & Torvik, 2013). Når atferdsproblemer først har oppstått og er etablert i barns atferdsmønstre, har vansken vist å være svært utfordrende å endre (Patterson, 1982).

Denne studien vil fokusere på betydningen av foreldreferdigheter som en påvirkningsfaktor i barnets oppvekstmiljø. Foreldre utgjør en sentral miljøfaktor i barns utvikling, og har både vist å kunne forsterke, beskytte og dempe skjevutvikling av problematferd (Solholm, Askeland, Christiansen & Duckert, 2005; Eddy, Leve & Fagot, 2001; Patterson, 2002). Foreldreferdigheter har hatt størst påvirkning på barnets atferd i tidlig og midtre barndom, og aldersgruppen i denne studien vil derfor være avgrenset til 2- 13 år. Overordnet er assosiasjonene mellom ulike foreldrepraksiser og problematferd godt dokumentert i forskningslitteraturen (Patterson, 1982; Patterson, 2002; Eddy et al, 2001). Flere studier har likevel vært begrenset til forskning på atferdsproblemer som en samlet dimensjon. Det eksisterer derfor en pågående debatt i forskningslitteraturen om ulike foreldreferdigheter kan ha varierende innvirkning på ulike typer problematferd. Forskningsfunn vil kunne være avgjørende for hvilket fokus man burde ha ved foreldreintervensjoner ovenfor ulike type barn og familier.

1.1 Begrepsavklaring

Begrepet problematferd, eller atferdsproblemer blir i denne studien bruk som et samlebegrep på tre underliggende problemområder. Begrepet bygger på en dimensjonal forståelse av atferdsproblemer, hvor grensene mellom normal og problematisk atferd er mindre skarpt. De tre underliggende områdene av problematferd som er identifisert gjennom forskning er; *opposisjonell atferd, uoppmerksomhet og atferdsvansker*.

Foreldreferdigheter viser til foreldrekaraktistikk eller foreldreatferd i møte med barnet. Foreldre er en sentral sosialiseringssagent i barns læring og utvikling, og har et primært oppdragelsesmandat ovenfor barnet. Foreldreferdighetene samlet beskrives som foreldres oppdragelsespraksis, og dens effekt på barns utvikling medieres gjennom ulike kombinasjoner av foreldreferdigheter.

Foreldreferdighetene som er tatt med i denne studien er; *streng for alder, streng disiplin, inkonsekvent disiplin, adekvat disiplin, positiv involvering, tydelige forventninger og foreldretilsyn*. Basert på tidligere forskningsfunn vil foreldreferdighetene bli gruppert i positive og negative foreldreferdigheter. *Positive foreldreferdigheter* viser til foreldrepraksis som har vist å henge sammen med gunstig utvikling hos barn og unge (adekvat disiplin, positiv involvering, tydelige forventninger og foreldretilsyn). *Negative foreldreferdigheter* viser til foreldreatferd som har vist å kunne påvirke til utvikling av problematferd (streng for alder, streng disiplin og inkonsekvent disiplin).

1.2 Forskningsspørsmål

Denne studien ønsker å bidra med øket kunnskap på forholdet mellom foreldreferdigheter og ulike typer problematferd hos barn. Følgene problemstilling for denne studien er derfor valgt: *Hvordan er foreldreferdigheter relatert til ulike typer problematferd (opposisjonell atferd, uoppmerksomhet, og atferdsvansker) hos barn.*

For å svare på problemstillingen er følgende forskningsspørsmål utarbeidet:

- a) Hvordan er ulike foreldreferdigheter assosiert med hverandre?
- b) Er det forskjell i barns problematferd i forhold til kjønn og alder?
- c) Hvordan kan barns kjønn, alder og foreldreferdigheter predikere ulike typer problematferd?

1.3 Litteratursøk

For å komme frem til relevant forskning og teori innenfor område foreldreferdigheter og barns problematferd benyttet jeg meg av ulike databaser som ERIC, Oria, ScienceDirect, PSYCH info og Web of science. Det ble her gjort systematiske søk med relevante begreper og faguttrykk. Universitetsbiblioteket ble også benyttet for å finne frem til relevant litteratur og fagbøker.

1.4 Oppbygging av oppgaven

I kapittel *to* redegjøres det for teori om problematferd. Det vil først bli presentert ulike forståelsesrammer og beskrivelser av problematferd. Videre blir det redegjort for utbredelse av atferdsproblemer i forhold til barnets kjønn og barnets alder, konsekvenser og ulike risikofaktorer som gjennom tidligere studier har vært assosiert med barns problematferd. Deretter vil det bli gitt en nærmere redegjørelse av foreldreferdigheter som en sentral faktor i barns oppvekstmiljø. Det vil her bli presentert ulike foreldreferdigheter og dens observerte effekt på barns utvikling. Videre vil sosial læring og interaksjonsteori blir presentert for å beskrive hvordan samspillet i familien kan ha innvirkning på barns problematferd. I kapittel *tre* vil det bli gitt en kort oppsummering av den forutgående teorijennomgangen før studiens metodiske tilnærming blir presentert i kapittel *fire*. Det blir her presenterer studiens forskningsdesign, utvalg, analyse og ulike måleinstrumenter. Resultatene fra denne studien blir presentert i kapittel *fem* i forhold til tidligere angitte forskningsspørsmål. I kapittel *seks* diskuteres resultatene i lys av relevant forskning presentert i kapittel *to*. Studiens metodiske begrensninger vil her bli presentert i lys av validitet- og reliabilitetsteori. Avslutningsvis vil studiens hovedfunn bli oppsummert og drøftet i forhold til videre forskning i kapittel *syv*.

2 Teoretisk bakgrunn

2.1 Hva er atferdsproblemer

Atferdsproblemer beskrives som antisosiale handlingsmønstre over tid, men kan både variere i sitt uttrykk, frekvens og alvorlighetsgrad (Sørli, 2000). Begrepet er sosialt konstruert, hvor meningsinnholdet må sees opp mot den sosiale konteksten hvor begrepet tas i bruk (Ogden, 2015). Det finnes ingen allmenn aksepterte objektive grenser for hva som skiller atferdsproblemer fra akseptert handlinger. Kriteriene er relative og avhenger av hvordan atferden forklares og tolkes av omgivelsene rundt. I de fleste tilfeller er begrepet en beskrivelse av hvordan foreldre eller andre omsorgspersoner opplever barnets atferd problematisk (Ogden, 2015).

Hvordan atferd tolkes vil både være påvirket av ulike forventninger knyttet til individuell karakteristikk ved barnet og krav i miljøet (Nordal, 2011). Gjennomgående vil man ha ulike forventninger til yngre barn enn eldre barn, på lik linje med ulike krav i skolen sammenlignet med hjemme. I tillegg vil oppfatning av barnets atferd være påvirket av generelle kulturelle rammer og grenser som settes for sosialt aksepterte atferd i samfunnet (Nordahl et al., 2005). Kriteriene vil med andre ord kunne variere ut fra hvor atferden oppstår og hvem som bedømmer atferden. Grensene mellom det akseptable og uakseptable er dermed ikke statisk, og kan tøyes, strammes og trekkes på nytt (Ogden, 2015). Atferd kan komme til uttrykk på svært ulike måter, og spenner fra irriterende, men relativt mild opposisjonell atferd til mer alvorlig og utagerende atferdsproblematikk. Basert på kompleksiteten i uttrykksformer, samt ulike tolkninger og krav i miljøet, gjør begrepet noe vanskelig å definere. Det er likevel stor enighet om at atferdsproblemer overordnet dreier seg om atferd som bryter med gjeldende forventninger, normer og regler i større eller mindre grad (Ogden, 2015).

Basert på kompleksiteten i uttrykksform, frekvens og alvorlighetsgrad, har flere forsøkt å skape allmenn aksepterte oppdelinger og avgrensninger av atferdsproblemer. Arbeidet har ført til tvetydighet, variasjoner og et bredt spekter av ulike begreper. Ulikhetene kommer blant annet som en konsekvens av hvilken funksjon definisjonen er ment å ha, og i hvilken

sammenheng begrepet brukes. Oppdelinger som har stått sentrale i forskningslitteraturen har blant annet vært eksternaliserte og internaliserte atferdsproblemer, og mellom kategorisk og dimensjonale beskrivelse. Hvor noen fagdisipliner bruker begrepene for å beskrive og forklare atferdsproblemer langs en dimensjon, opererer andre disipliner med klare grensesettingen og kategorier for diagnostisk bruk (Nordahl et al., 2005).

2.1.1 Internaliserte og eksternaliserte atferdsproblemer

Et vanlig og mye brukt skille mellom ulike former for atferdsproblemer, har vært mellom internalisert og eksternalisert, eller innagerende og utagerende atferdsproblemer (Nordahl et al., 2005). Internaliserte vansker viser overordnet til atferdsmønstre som er rettet innover i barnet, og kan derfor være vanskeligere å oppdage i miljøet. Vanlige uttrykksformer kan være skyhet, sosial isolasjon og tilbaketrekning (Barne- & likestillingsdepartementet, 2009). Eksternalisert atferd er i større grad tydelig og ekspressive ovenfor miljøet, og kan derfor være lettere å oppdage og identifisere (Ogden, 2015). Vanskene kan blant annet komme til uttrykk gjennom impulsivitet, hyperaktivitet eller aggressiv atferd (Barne- & likestillingsdepartementet, 2009). Tiltros for det mye brukte skillet, har det likevel vist å kunne være problematisk i bruk. Grunne til dette har blant annet vært at man ikke nødvendigvis finner rendyrkede atferdsproblematikker hos barn og unge (Nordahl et.al, 2005). På lik linje kan uttrykk i atferdsproblemer endres ved ulike utviklingsperioder (Barne- & likestillingsdepartementet, 2009).

I studier av barns eksternaliserte problematferd har overordnede begreper stått sentralt, hvor det i mindre grad skilles mellom ulike former av atferdsproblemer. I seinere tid har Burns og Patterson (2000) gjennom et forskningsprosjekt identifisert tre meningsfulle underkategorier av atferdsproblemer; *opposisjonell atferd*, *uoppmerksomhet* og *atferdsvansker* (Burns & Patterson 2000). Opposisjonell atferd viser til problematisk atferd rette mot voksne, karakterisert av argumentering og sinneutbrudd. Uoppmerksom atferd beskrives som konsentrasjonsvansker og distraherende atferd lignende ADHD symptomer. Atferdsvansker består både av åpen og skjult problematferd, og karakteriseres av handlinger som aggresjon, ødeleggelse av objekter, lyving og stjeling. Atferdsvansker til sammenligning med opposisjonell atferd har en mer fysisk aggressiv karakter, og forstås i større grad som en mer

alvorlig form for problematferd (Hukkelberg et al, 2016). Flere andre studier har støttet opp under oppdeling i problemområder til fordel for en enhetlig dimensjon (Weis, Lovejoy, & Lundahl, 2005, Hukkelberg et al, 2016).

2.1.2 Kategorisk og dimensjonal beskrivelse

Et annet skille mellom ulike former for atferdsproblemer har vært ved bruk av dimensjonal eller kategoriske grenseverdier. Forskjellen kan også beskrives som et skille mellom medisinske og kliniske-, og en utviklingspsykologisk tilnærming (Ogden, 2015). Kategorisk og dimensjonal beskrivelse av atferdsproblemer er ikke gjensidig utelukkende forståelser, men beskriver atferdsproblemer noe ulikt.

Den *kategoriske* tilnærmingen har vært mye anvendt innenfor det medisinske miljøet, hvor fokuset i stor grad har vært på diagnostisering. Diagnosene opererer med ulike grenseverdiene, hvor type, mengde og alvorlighetsgrad er avgjørende i forhold til om barnet har diagnostiserbare vansker (Ogden, 2015). Mest kjente diagnostiske systemene som legges til grunnlag for klinisk utredning er «Diagnostic Statistical Manual for Mental Disorders» og «International Classification of Diseases» (Nordal, 2011). Kriteriene i de to diagnosemanualene kan variere noe, men er i stor grad overlappende. Det skilles i hovedsak mellom to diagnoser som er knyttet til atferdsproblemer. Den første er alvorlig atferdsforstyrrelse (Eng. «Conduct disorder»), som kjennetegnes av klare normbrudd, samt alvorlige antisosiale og aggressive handlinger (Skogen og Torvik, 2013). Den andre diagnosen er opposisjonell atferdsforstyrrelse (Eng. «Oppositional defiant disorder»), og beskrives som en mindre alvorlig tilstand sammenlignet med atferdsforstyrrelse. Opposisjonell atferden kan i noen tilfeller fremstå som tidlig symptomer på utvikling av mer alvorlig atferdsvansker. Vansken kjennetegnes av trass, ulydighet og provoserende atferd (Ogden, 2015; Skogen & Torvik, 2013).

Diagnosene med tilhørende kriterier er standardisert, og er utviklet på et forskningsmessig grunnlag (Nordal et al, 2011). I tidligere forskningslitteratur på problematferd har gutter vært overrepresentert i utvalgene (Zoccolillo, 1993; Berkout, Young & Gross, 2011; Moffitt & Scott 2008). Diagnosekriteriene er dermed kritisert for i større grad å være bedre egnet for å

identifisere atferdsproblemer hos gutter sammenlignet med jenter. Det har også vært argumentert for hvordan diagnosemanualene i større grad vektlegger aggressive og utagerende atferds uttrykk, hvor innadvendte og skjulte atferdsproblemer har vært oversett (Moffitt et al., 2008). I samspill med kritikken har flere studier dokumentert stor overvekt av gutter, og spesielt innenfor mer alvorlig atferdsproblemer (Skogen & Torvik, 2013) I tillegg har diagnosekriteriene vært kritisert for å identifisere mer alvorlige atferdsproblematikker, og dermed overse mindre alvorlige og utviklende vansker (Solholm et al, 2005).

En *dimensjonal* tilnærming beskriver atferdsproblemer noe ulikt sammenlignet med den kategoriske beskrivelsen. Dimensjonen opererer i større grad med en bredere forståelse av problematferd, og identifiserer et større spekter av atferdsproblemer (Ogden, 2015). Man er i mindre grad opptatt av et «enten eller»-perspektiv, og grensene mellom *normal* og *problematferd* er mindre skarpt (Druglie, 2013). Sammenlignet med å bruke en kategorisk tilnærming med strenge grenseverdier, opererer en dimensjonal tilnærming med en alvorlighetsgrad skala (Druglie, 2013). Faktorene lagt til grunne har ofte bygd på frekvensen, stabilitet, hvilken kontekst og i hvilken situasjon atferden oppstår, hvordan atferden påvirker andre, hvordan atferden påvirker individets sosiale fungering, og hvordan barnet responderer på andres atferd (Sørliie, 2000). Problematferden beskrives ikke som en diagnose, men som en samlebetegnelse på gjentatte brudd på sosiale normer. Et dimensjonalt perspektiv kan både innbefatte atferd innenfor og utenfor de forhåndsbestemte diagnostiske kategoriene (Skogen og Torvik, 2013).

På tross av ulike forsøk på å beskrive og kategorisere ulike atferdsproblemer, har definisjoner og skiller vist å være problematisk. På en side vil bruk av ulike kategoriseringer eller beskrivelser kunne lette forståelsen, kommunikasjon og samarbeid mellom ulike instanser. Bruk av skiller og beskrivelser er med å forenkle kompleksiteten, bidrar til forutsigbarhet i form av årsaksforklaringer, langsiktig prognoser og mulige tiltak som har vist å kunne gi positiv effekt (Nordahl et al., 2005). På en annen side har tilnærminger basert på forhåndsbestemte grenseverdier vist å kunne bærer klare svakheter. Kazdin (1997) argumenterer blant annet for hvordan atferdsproblemer ikke burde bli begrenset til forhåndsbestemte kriterier. Praksisen kan føre til et ensidig fokus på alt utviklet og mulig observerbar atferd hos barnet. Konsekvensene kan være en «vente å se»-holdning, og vil i mindre grad identifisere barn i risiko for utvikling av alvorlige atferdsproblemer (Kazdin, 1997). Kritikken er i overensstemmelse med argumenter for hvordan flere barn både innenfor

og utenfor grenseverdier har vist å kunne trenge tiltaksbehandling (Skogen & Torvik, 2013). I tillegg har det også blitt fremhevd hvordan diagnostisering i stor grad er preget av et ensidig fokus på barnet som opphav til atferdsproblemene (Sørli, 2000). Kriteriene tar mindre hensyn til faktorer i miljøet, men baseres på kriterier som i større grad er knyttet til barnets atferd. Fokus blir da primært rettet mot barnets svake sider, med mindre fokus på hva barnet mestrer. Miljøfaktorers påvirkning på utvikling av atferdsproblemer er godt forskningsmessig dokumentert, hvor et ensidig fokus på barnet vil være svært uheldig (Sørli, 2000; Patterson 1982).

2.1.3 Kjønn og aldersforskjeller

Rapportering av prevalens har variert noe mellom ulike studier både i og utenfor Norge (Skogen & Torvik, 2013). Forskjellene kan være knyttet til ulike metoder, utvalg eller lokalisering av studier. I en norsk litteraturgjennomgang av 56 befolkningsrepresentative studier, ble det rapportert noe ulike prevalens for utbredelse av atferdsproblemer blant barn og unge i Norge (Skogen & Torvik, 2013). Sett i forhold til kjønn har de flere studier dokumentert en klar overvekt av gutter, spesielt i forhold til mer alvorlige atferdsproblemer (Skogen & Torvik, 2013; Maughan, Rowe, Messer, Goodman & Meltzer, 2004).

Kjønnsforskjeller har i tillegg vist å være økende i forhold til barnets økende alder (Maughan et al, 2004). For den mindre alvorlige opposisjonelle atferdsforstyrrelsen, har kjønnsforskjeller vært noe mer flertydig og mindre fremtredende sammenlignet med alvorlige atferdsvansker (Skogen & Torvik, 2013). Tall fra norsk pasient register har også observert over dobbelt så mange gutter sammenlignet med jenter (gjennomsnittsalder = 9år) som ble diagnostisert med ADHD over en 6 års periode (Ørstavik et al, 2016 s.34).

Generelt har atferdsproblemer vist å kunne utvikles på tvers av alder og utviklingsperioder. Det er likevel også her dokumentert forskjeller mellom jenter og gutter. Hos barn som utviklet atferdsproblemer i ung alder (under 10 år) viste en studie at gutter var signifikant overrepresentert 10:1 i forhold til jenter (Moffitt & Caspi, 2001). For atferdsproblemer som utviklet seg først i ungdomsalder (over 10 år) ble det ikke dokumentert like store kjønnsforskjeller (Moffitt & Caspi, 2001).

2.1.4 Konsekvenser av atferdsproblemer

Forskning viser at problematferd generelt tenderer å avta hos de fleste barn som viser problematisk atferd i oppveksten (Aunola & Nurmi, 2005; Snyder, Cramer, Afrank, & Patterson, 2005). Reduksjonen av problematferd kan blant annet knyttes til barnets biologiske modning, sosialisering, og generell økt sosial kompetanse (Nordahl et al., 2005). Det er likevel ikke alle barn som har den samme reduksjonen i problematferd ved sein barndom eller tidlig ungdomsalder (Moffitt et al, 2002).

På individnivå har atferdsproblemer vært knyttet til lavere akademiske prestasjoner, sosiale og læringsmessige vansker hos barn (Kremer, Flower, Huang & Vaughna, 2016; Rojas, 2018). Vedvarende problematferd har vist å kunne føre til store konsekvenser både på individ og samfunnsnivå. Et av de mest kjente studiene innenfor atferdsproblemer er det longitudinelle Dunedin studie hvor 499 gutter ble fulgt frem til 26 års alderen (Moffitt et al., 2002). Studien dokumenterte hvordan kronisk og langvarige atferdsproblemer var forbundet med konsekvenser inn i voksenlivet. Det ble observert forskjeller i langsiktige konsekvenser mellom atferdsproblemer som var utviklet tidlig i barndommen, sammenlignet med vansker utviklet i ungdomsalderen (Moffitt et al., 2002). Tidlig start av atferdsproblemer var forbundet med økt forekomst av voldsutøvelser, dårligere mental helse, rus problematikk og karrierevansker i voksen alder. Sammenlignet med ungdomsstartere, hadde guttene 2-3 ganger høyere sjanse for å bli rettsdømt, og var i større grad involvert i alvorlig lovbrudd (Moffitt et al., 2002). Det ble på lik linje dokumentert alvorlige langsiktige konsekvenser for atferdsproblemer utviklet i ungdomsalderen (Moffitt et al., 2002). På tross av at konsekvensene var mindre alvorlig var også ungdomsstartere forbundet med økt risiko for mentale helse problemer, rusproblematikk og selvrapportert lovbrudd som voksen (Moffitt et al., 2002).

På samfunnsnivå vil atferdsproblemer kunne medføre store økonomiske konsekvenser. Kostnadene vil kunne utartes gjennom behov for langvarig behandling, sosial støtte og marginalisering i arbeidsmarkedet (Sørli, 2000). Konsekvensene av atferdsproblemer og den høye prevalensen underbygger betydningen av tidlig identifisering og tiltaksarbeid rette mot å hjelpe barna (Skogen & Torvik, 2013). Å identifisere barn i risiko for atferdsproblemer bygger på studier knyttet til individuelle og miljømessige risikofaktorer. Det vil videre i

oppgaven bli gjort rede for forskningslitteratur på faktorer som har vist å kunne påvirke barns utvikling av problematferd.

2.2 Risiko og beskyttelsesfaktorer

Hva som kan føre til, forsterke eller forebygge utvikling av atferdsproblemer hos barn er et sentralt tema innenfor forskningsfeltet på risiko og beskyttelsesfaktorer (Moffitt og Scott, 2008). Overordnet er det identifisert tre hovedgrupper som gjennom forskning har vist å ha sentral påvirkning på barns atferdsproblemer; barns individuelle karakteristikker, miljø faktorer og foreldrekarakteristikk (Bosmans, Braet, Van Leeuwen, & Beyers, 2006). Denne studien kommer til å fokusere på hvordan foreldreferdigheter kan påvirke ulike typer problematferd hos barn. Det er likevel avgjørende å se de ulike faktorene i et vekselsspill, da faktorene påvirker og blir påvirket av hverandre (Druglie, 2013). Som et eksempel har antall risikofaktorer barnet er utsatt for, vist å ha betydning for eventuelle konsekvenser i utviklingen (Fortin & Bigras, 1997). Risikoen for å utvikle kliniske problemer øker betraktelig ved eksponering av flere risikofaktorer, en for barn som er utsatt for få. Det vil først bli gjort rede for ulike faktorer ved barnet og i miljøet som har vist å ha en betydelig påvirkning på utvikling av atferdsproblemer. Det vil deretter bli gitt en nærmere redegjørelse av forholdet mellom ulike foreldreferdigheter og barns utvikling av atferdsproblemer.

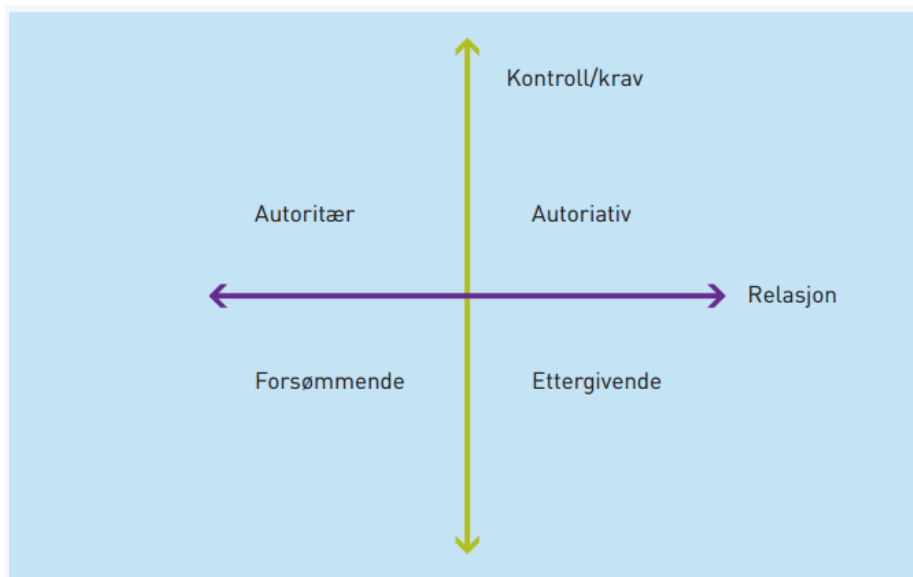
2.2.1 Individuelle og miljømessige faktorer

Ulike individuelle faktorer som lav kognitiv fungering og intelligens, uvanlig høy grad av hyperaktivitet, impulsivitet og vanskelig temperament i førskolealder har vist å kunne forklare noe av variansen i utvikling av atferdsproblemer (Dishion & Patterson, 2006; Nordahl et al, 2005; Moffitt & Caspi, 2001). Barn utvikles likevel ikke i et vakuum, men påvirkes også av konteksten og miljøet rundt. Det eksisterer i dag et solidt forskningsmessig grunnlag for hvordan barns utvikling både påvirkes av arvelige og miljømessige faktorer (Azeredo, Moreiraabc, & Barbosab, 2018; Moffitt, 2005). Studier har blant annet identifisert spesifikke gen og gen kombinasjoner som har vist å kunne øke risikoen, alvorlighetsgraden og stabiliteten av atferdsproblemer (Azeredo, 2018). Gener har i samspill med miljøet vist å

kunne bli slått «av og på» i møte med ulike miljømessige faktorer (Drugli, 2013). På tross av at miljøet ikke kan endre på gen sammensetningen, har miljøet vist å kunne ha en forsterkende eller beskyttende rolle for hvilken gen som kommer til syne hos barnet. Miljøets påvirkning på barns utvikling er godt dokumentert i studier, hvor risikofaktorer i familien har stått sentralt i forskningslitteraturen (Azeredo et al, 2018; Patterson, 1982). Mindre gunstige oppvekstmiljø, familieforhold, mødres depresjon og omsorgssvikt har blant annet vist å kunne forklare variasjon i barns utvikling av problematferd (Moffitt & Caspi, 2001; Moffitt et al, 2002). Andre sentrale faktorer i barns oppvekstmiljø har blant annet vært ulike type risiko nabolag, kvalitet på skolemiljøet og vennerelasjoner (Moffitt & Scott, 2008). Studier har her dokumentert hvordan barn med atferdsproblemer sammenlignet med andre barn danner mindre gunstige jevnaldrende relasjoner (Moffitt et al, 2002). Barna har også tendert å ha større sjanse for å havne i konflikt, og bli avvist av andre barn uten atferdsvansker (Coie, 2004). Spesielt har foreldrepraksis og ulike foreldreferdigheter vist å kunne ha en betydelig påvirkning på barns utvikling (Patterson, 1982)

2.3 Foreldreferdigheter

Ulike foreldreferdigheter har stått sentralt i studier av risiko og beskyttelsesfaktorer i forhold til barns utvikling av atferdsproblemer (Patterson, 1982; Snyder et al, 2005; Aunola & Nurmi, 2005). Baumrind (1991) har på bakgrunn av empiriske funn utarbeidet en teoretisk modell hvor fire sentrale foreldrestiler fremstilles (Figur 1). Foreldrestil eller foreldrepraksis kan forstås som foreldrekaraktistikk hvor effekten på barnets atferd modereres gjennom ulike typer foreldreferdigheter (Darling & Steinberg, 1993).

Figur 1: Baumrind`s foreldreferdigheter (1991).

Modellen er svært anerkjent og referert til i forskningslitteraturen. Dens gyldighet har vært bekreftet ved senere studier (Lamborn & Felbab, 2003). Foreldrestilene skilles fra hverandre i forhold til i hvilken grad de karakteriseres av to dimensjoner; kontroll/krav og relasjon (Baumrind, 1991). Kontroll eller krav viser til foreldres forventninger til barnets atferd i miljøet. Relasjoner beskriver forelders kontakt, støtte og oppmerksomhet rundt barnets behov og forutsetninger. Autorativ foreldrepraksis har gjennom forskning vist best å tilrettelegge for gunstig utvikling hos barn (Baumrind, 1991; Sorkhabi & Mandara, 2013). Foreldre har her aldersadekvate krav ovenfor barnet, samtidig som relasjonen karakteriseres av sensitivitet og dialog. Der hvor foreldre utøver en autorativ foreldrestil viser barn å være bedre emosjonelt tilpasset, ha høyere akademiske prestasjoner og mindre problematferd (Sorkhabi, 2013). Autorativ foreldrestil har dermed vist å kunne være en beskyttelsesfaktor for barns utvikling av problematferd.

Til hvilken utrekning ulike foreldrepraksiser forstås som negative eller positive, bygger på den dokumenterte effekten den har vist å ha på barns utvikling av atferdsproblemer.

I denne studien fokuseres det på syv foreldrepraksiser som i forskningslitteraturen har vist å ha påvirkning på barns utvikling av problematferd: (a) streng for alder, (b) streng disiplin, (c) inkonsekvent disiplin, (d) adekvat disiplin, (e) positiv involvering, (f) klare forventninger, (g) foreldre tilsyn. Tiltros for at tidligere studier i mindre grad har undersøkt assosiasjonene mellom de syv foreldreferdighetene og ulike typer problematferd (opposisjonell, uoppmerksomhet og atferdsvansker) indikerer litteraturen flere tendenser.

2.3.1 Negative foreldreferdigheter

Negative foreldreferdigheter er forstått som foreldrepraksis som har vist å kunne predikere, opprettholde eller forsterke barns utvikling av atferdsproblemer. Forskning har funnet flere assosiasjoner mellom foreldre- og barns atferd i forhold til utvikling av problematferd. I en longitudinell studie på 266 gutter og jenter (gjennomsnittsalder = 5.5 år) ble det blant annet dokumentert hvordan ineffektiv/irritabel foreldre disiplin kunne predikerte økning i foreldrerapportert atferdsproblemer i barnehagen og i førsteklasse (Snyder et al, 2005). Hard disiplin er en annen foreldreferdighet som ved flere studier har vist å ha en signifikant innvirkning på barns utvikling av atferdsproblemer (Bradly & Corwyn, 2012). Ulike kombinasjoner av foreldrepraksiser har også vist å ha effekt på barns utvikling. I en longitudinell studie fra Finland (N= 210 finske gutter og jenter, gjennomsnittsalder = 5.5år) ble det undersøkt hvilken påvirkning foreldres affeksjon, atferdskontroll og psykologisk kontroll hadde på barn (Aunola & Nurmi, 2005). Kun mødres manglende affeksjon kunne predikerte utvikling av atferdsproblemer alene. Ved å krysse foreldreferdighetene, viste høy grad av psykologisk kontroll i kombinasjon med høy affeksjon hos mødres å predikere økning i barns problematferd. Det har også vært observert sammenhenger mellom økt inkonsekvent disiplin hos mødre og problematisk utvikling hos barn. Forholdet viste å være gjensidig, hvor økt problematferd hos barnet også kunne predikere inkonsekvent disiplin hos mødre (Gardner, 1987).

Studier på samspillet i familien har bekreftet hvordan barn også har en betydelig påvirkning på foreldrepraksis (Gardner, 1987; Hipwell et al, 2008). Studiene har her observert hvordan barnets alder har vist å kunne moderere effekten av ulike foreldreferdigheter ovenfor barns utvikling av atferdsproblemer. Som et eksempel har en studier vist hvordan hard disiplin tenderte å ha størst effekt på barns atferdsproblemer i tidlig og midtre barndom (Bradly & Corwyn, 2012). Alder som en modererende effekt på forholdet er også bekreftet gjennom en longitudinell studie av gutter (6-16 år) (Pardini, Fite & Burke, 2007). I tillegg ble det observert et gjensidig forhold mellom bruk av fysisk straff og økt foreldrerapportert atferdsproblemer tvers av alle aldre (Pardini, Fite & Burke, 2007). Ved å kontrollere for lærer rapporterte atferdsproblemer, viste fysisk straff å ha sterkest effekt i barndommen (Pardini et

al, 2007). Flere studier har også vist hvordan foreldretilsyn har tendert å synke med barnets økende alder, uavhengig av om atferdsproblemene var til stede, eller økte (Pardini et al, 2007; Bradly & Corwyn, 2012; Fite, Colder, Lochman & Wells, 2006).

2.3.2 Positive foreldreferdigheter

Positive foreldreferdigheter forstås som foreldrepraksis som gjennom forskning har vist å kunne beskytte, hindre eller dempe utvikling av problematferd hos barn. Studier har her dokumentert hvordan mødres sensitivitet predikerte økt adaptiv atferd hos barnet ved alle utviklingsperioder (Snyder et al, 2005). I en longitudinell studie (N= 109 familier, gjennomsnittsalder = 11,5) ble det dokumentert hvordan foreldres atferdskontroll og tilsyn av barnet bidro til å forebygge uønsket, problematisk og aggressiv atferd (Domenech, Davis, Rodríguez & Bates, 2006; Galambos, Barker & Almeida, 2003). På lik linje viste høy grad av atferdskontroll kombinert med lav grad av psykologisk kontroll, reduksjon i barnets atferdsproblemer (Aunola & Nurmi, 2005). Longitudinelle studier har også dokumentert hvordan barnets alder kan ha innvirkning på positiv foreldrepraksis. I en studie hvor foreldres bruk av positiv forsterkning ble undersøkt, indikerte forskningsfunnene hvordan foreldrepraksisen tenderte å synke når barnet kom i ungdomsalderen (Pardini et al, 2007).

Overordnet gir studier på forholdet mellom foreldreferdigheter og barns atferdsproblemer støtte til betydningen av ulike foreldrepraksiser. Ulike foreldreferdigheter ser ut til å ha en signifikant påvirkning på barns utvikling av atferdsproblemer, hvor man har identifisert både positive og negative effekter. Tidligere studier har dannet grunnlaget for teoriutvikling hvor Gerald Patterson og hans kollega ved Oregon Social Learning Center i USA har hatt en sentral rolle (Patterson, 1982). Oppgaven vil videre redegjøre for Sosial Læring og Interaksjonsteori, hvor det tas sikte på å forklare hvordan ulike foreldrepraksiser påvirker barns utvikling.

2.4 Sosial læring og interaksjonsteori

Foreldre tilrettelegger for en fundamental arena for barnets sosiale utvikling og læring (Snyder, 2015). Samspillet i familien består av langvarig og obligatoriske relasjoner, hvor barnet får rike muligheten til observasjon, erfaringer og respons på egen atferd.

Sosial Interaksjons og Læringsteori (SLI) er utarbeidet på et solid forskningsmessig grunnlag av samspillet i familien og dens effekt på barn og unges utvikling (Patterson, 1982; Eddy et al, 2001). Områdene som har hatt innvirkning på teoriutviklingen, har blant annet vært tilknytnings teori, familie- og vennerelasjoner, og kontekstuelle faktorerens betydning på samspillet (Solholm et al, 2005).

SLI er inspirert og bygd opp av to teoretiske strømminger, sosial læring og sosial interaksjonsteori (Eddy et al, 2001). Sosial læringsteori beskriver hvordan atferd læres og opprettholdes gjennom sosiale prosesser i miljøet. På bakgrunn av gjentagende erfaringer og respons fra miljøet, vil barn i samspill med egne behov tilegne seg atferds strategier over tid (Ogden, 2015). Sosial interaksjonsteoretisk perspektiv vektlegger hvordan kvaliteten på interaksjonen har betydning for samspillet mellom individene. Interaksjonen vil danne grunnlaget for hvilken type erfaringer barnet tilegner seg i samspillet med foreldre.

Problematferd blir i teorien beskrevet som *antisosial atferd*, men fokuserer ifølge Patterson (1982) mer på antisosiale *hendelser* heller enn antisosiale *personer*. Det fremheves hvordan tidlig utvikling av problematferd må bli forstått som en integrert del av en bredere kontekst (Patterson, 2002). Det vil være vanskelig å forstå barnets atferd uten å se den i forhold til konteksten hvor atferden opptrer (Eddy et al, 2001).

2.4.1 Tvungen samspillsmønstre

For å beskrive hva problematferd innebærer, har «Coercion/coercive» vært et anvendt begrep i den amerikanske forskningen (Patterson, 1982). Begrepet har forsøksvis blitt oversatt med press, tvang/tvingende atferd, og defineres ved at «*en person i en dyade tar i bruk aversive stimuli betinget av atferden til den andre*» (Solholm et al, 2005). Med andre ord beskrives problematferd hos barn som et forsøk på å kontrollere/tvinge motpartens atferd på en normovertredende måte (Solholm et al, 2005). Samspillet som oppstår mellom foreldres krav

og barnets problematferd defineres i teorien som tvungen samspillsmønstre. I familiesamspillet vil et eksempel kunne være at foreldre stiller krav til barnet om å rydde rommet, som igjen utløse aggressiv atferd hos barnet.

Det som skiller problematiske samspillsmønstre fra det som antas å opptre i alle familier, er når det negative samspillsmønsteret blir dominerende i interaksjonen mellom foreldre og barn (Patterson, 2015). Senere forskning har dokumentert hvordan familier med antisosiale barn, opplever mer konfliktfylte samspill sammenlignet med «normale» familier (Patterson, 1982). Det har også vært observert hvordan barn med atferdsproblemer i større grad frembringer negative reaksjoner fra voksne i miljøet (Anderson, Lytton & Romney, 1986). I lys av studiene har tvungen samspillsmønstre vist å være vanskelig å endre (Patterson, 1982).

2.4.2 Utvikling av problematferd

De aller fleste barn har vært vitne til, har kunnskap om, eller har nyttiggjort seg av antisosiale handlinger i oppveksten (Snyder et al, 2015). Fokuset er dermed ikke primært på hvordan barn lærer antisosial atferd, da det antas at alle barn i større eller mindre grad har kunnskap om atferden. Sentralt i teorien står heller beskrivelser av hvorfor enkelte barn utøver mer, eller en bestemt type atferd fremfor en annen (Patterson, 1982). Teorien hevder at negative atferd hos barn opprettholdes gjennom to kontingente forsterkninger (Patterson & Marion, 2010). Den frøste handler om negativ forsterkning av barnets problematferd. Den andre handler om fravær av kontingent positiv forsterkning av prososial atferd.

Gjennom oppdragelsen vil foreldre stille flere krav og forventninger til barnets atferd. Negative forsterkning oppstår dersom barnets problematferd suksessfullt endrer eller fjerner uønskede krav og forventninger fra foreldre (Patterson, 1982; Patterson, 2015). Atferdsstrategier er sosiale ferdigheter som læres over tid, og utvikles gjennom erfaringer og respons fra miljøet (Patterson, 1982). Foreldres inkonsekvente disiplin ovenfor barnet vil på lang sikt kunne lære barnet hvordan negative atferdsmønstre er effektive virkemidler for å oppnå ønskede konsekvenser (Snyder, 2015). I en forsterkningsfelle håndterer foreldrene situasjonen ved å endre, modifisere eller trekke tilbake kravet. På den måten øker sannsynligheten for at barnet vil nyttiggjøre seg av strategien også på et senere tidspunkt. En opplevd

forsterkningssekvens kan beskrives som følgende: Foreldre stiller krav til barnet om å pakke bort iPad, for deretter å starte på leksene. Dersom barnet ikke ønsker å gjennomføre kravet fra foreldrene, vil barnet kunne respondere med skriking, gråting eller andre former for antisosial atferd. Tvungen samspillsmønstre har også vist å føre til et dominerende fokus på barnets problematiske atferd (Patterson, 1982). Konsekvensen medfører at positiv forsterkning av ønsket atferd kommer i kjølvannet av interaksjonen. Ifølge SLI vil det manglende fokuset på barnets positive atferd være med på å opprettholde barnets problematferd (Patterson, 1982).

Negative samspillsmønstre har vist å være svært utfordrende å endre innad i familien (Patterson & Forgatch, 2010). Noe av årsaken til det kan knyttes til hvordan tvungen samspillsmønstre ikke blir fortsatt som intenderte og beviste handlinger. Når antisosiale handlinger har blitt et dominerende mønster i interaksjonen, vil handlingsmønstrene bli automatisert og i stor grad operere utenfor familiemedlemmenes bevissthet (Patterson, 1982). Senere studier har dokumentert det positive forholdet mellom negative foreldreferdigheter og barns atferdsproblemer. I en longitudinell studie av jenter (N= 2 451, gjennomsnittsalder = 8,5 år) og deres foreldre, ble forholdet mellom barns atferdsproblemer, og streng foreldre disiplin undersøkt (Hipwell et al, 2008). Etter å ha kontrollert for bakgrunnsvariabler, predikerte streng foreldre praksis økning i problematferd, og problematferd predikerte økning i foreldres bruk av streng disiplin. På den måten opprettholdes og forsterkes den negative sirkelen i tvungen samspillsmønstre.

2.4.3 Foreldreintervensjoner

På tross av utfordringene med å endre negative samspillsmønstre i familien har intervensjonsstudier dokumentert positive resultater på barns atferd. Patterson (1982) anerkjenner hvordan utvikling av atferdsproblemer er svært komplekst, og påvirkes av svært mange ulike faktorer. Flere faktorer kan ha betydning, og forholdet mellom faktorene kan endre seg både i forhold til barnets alder og annen individuell karakteristik. Foreldretreningsprogrammer er et av de mest studerte og evaluerte behandlingsmetodene for barn med atferdsproblemer (Kazdin, 1997). Sett opp imot ulike behandlingsprogram, har intervensjoner rettet mot endring av foreldreferdigheter være et av de mest lovende tiltakene. Som et eksempel viste en studie gjort på 121 norske barn (gjennomsnittsalder = 8 år) og deres

mødre at endring av foreldres oppdragelsespraksis kunne knyttes til bedring i barns atferd (Fossum et al, 2009). Endring i foreldres bruk av streng- og inkonsekvent disiplin kunne signifikant forklare deler av forholdet mellom behandling og endring i atferd. Lignende funn er også dokumentert ved andre studier. I et annet studie ble 6 randomiserte kliniske studier kombinert, med totalt 514 barn (Beauchaine et al, 2005). Studien viste at kritisk, hard og ineffektiv foreldrepraksis predikerte og medierte utfallet for barnas atferdsvansker ved 8,5 års alder.

På tross av lovende funn er det rapportert varierende effekter av foreldreintervensjoner i ulike familier (Kazdin, 1997; Kjøbli, Nærde, Bjørnebekk & Askeland, 2013). Blant annet har tilstedeværelse av ADHD relaterte symptomer hos barn med atferdsproblemer vist å kunne modererte den positive effekten av foreldreintervensjon (Fossum et al, 2009). Weisz, Sandler, Durlak og Anton (2005) fremhever betydningen av å kjenne til faktorer som kan ha påvirkning på effekten av intervensjoner. På den måten er man bedre i stand til å avgjøre hvordan og ovenfor hvem ulike intervensjoner burde bli iverksettes. Studiene antyder at foreldreintervensjoner kan ha bedre effekt i noen familier, sammenlignet med andre. Forskningslitteraturen er likevel mangelfull, og studier på forholdet mellom foreldreferdigheters påvirkning på ulike type problematferd vil kunne være et viktig bidrag til forskningslitteraturen.

3 Oppsummering av teori

Den teoretiske rammen for å forstå atferdsproblemer i denne studien tar utgangspunkt i en dimensjonal beskrivelse (Ogden, 2015). Begrepet defineres bredt, og beskriver barn med ulik grad, type og frekvens av atferdsproblemer. Studier har identifisert ulike problemområder innenfor spekteret av problematferd, henholdsvis *opposisjonell atferd*, *uoppmerksomhet* og *atferdsvansker* (Burns og Patterson, 2000). Atferdsproblemer er svært utbredt i Norge, hvor bekymring om atferdsproblemer og hyperkinetisk lidelse er et av de mest henviste årsakene til psykisk helsevern (Krogh og Indergård, 2018). Vanskene har vist å oppstå på tvers av risikofaktorer, alder og kjønn (Maughan et al, 2004; Moffitt & Caspi, 2001; Skogen & Torvik, 2013). Generelt ser gutter ut til å være i større risiko for hyperkinetisk og alvorlige atferdsvansker (Maughan et al, 2004). For mindre alvorlige vansker har forskning på kjønnsforskjeller vært flertydig, hvor vansken ser ut til å være mer normalfordelt (Maughan et al, 2004). Barnets alder har også vist å påvirke hvor forskningslitteraturen skiller mellom atferdsproblemer som utvikles i barndom eller ungdomsalder (Moffitt & Caspi, 2001). Atferdsproblemer som opptrer i barndommen har vært assosiert med økt risiko for kriminalitet, ugunstige vennerelasjoner og mentale helse problemer i voksen alder (Moffitt & Caspi, 2001).

Foreldres påvirkning på barns utvikling er godt dokumentert i forskningslitteraturen. Barns atferdsvansker oppstår ikke i et vakuum, men utvikles i et gjensidig samspill med miljømessige faktorer. Ulike foreldrepraksiser med tilhørende foreldreferdigheter har vist å både kunne forsterke og forebygge utvikling av atferdsproblemer (Aunola & Nurmi, 2005; Pardini, Fite & Burke, 2007). SLI beskriver hvordan atferdsproblemer kan utvikles i familiesamspillet gjennom positiv forstrekning av barns negative atferd og gjennom kvaliteten på interaksjonen (Patterson, 1982).

Tidligere studier har generelt tatt utgangspunkt i en bred enhetlig forståelse av problematferd. Mindre forskning er midlertidig gjort på forholdet mellom foreldreferdigheter og ulike type problemområder. Mulige forskjeller kan ha implikasjoner for foreldreintervensjoner rettet mot familier hvor barn har ulike typer atferdsproblemer.

4 Metode

4.1 Design

Datamaterialet (N= 551) kom fra tre uavhengige studier gjort ved Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge (NUBU). Foreldre deltok i foreldreintervensjoner for å hindre begynnende eller eksisterende atferdsproblemer hos barna (2-13 år). De opprinnelige studiene hadde et longitudinelt design, siden formålet var å se på effekter av intervensjonene. I denne oppgaven brukes tverrsnittsdata fra kartleggingen, før intervensjonene startet.

Oppgaven har et deskriptivt design, der man ser på «tingenes tilstand» på måletidspunktet (De Vaus, 2014). Foreldrene svarte på spørreundersøkelser om foreldreferdigheter og atferdsproblemer hos barnet. I de fleste tilfeller var dette barnets mor (88.4%). Oppgaven har en kvantitativ metodisk tilnærming, med mål om å beskrive, analysere og forklare hvordan ulike typer foreldrepraksiser påvirker problematferd hos barn, gjennom å studere variablene.

Kvantitativforskning har til hensikt å forklare sammenhenger og relasjoner gjennom tall og tabeller, som beskrives strukturert. Undersøkelsene kan inneholde et lite eller stort datamateriale, men større utvalg er assosiert med sterkere statistisk styrke («power»). Det vil si at man kan ha større tiltro til resultatene som bygger på et større datamateriale enn et lite. I denne oppgaven er utvalget å anses som stort (N=551).

Lund (2015) presenterer en modell for bruk av kvantitative data som han kaller fasemodellen, og som tar utgangspunkt i Cook og Campbell (1979) sin metodologiske tilnærming til kvantitativ forskning. Denne modellen er grunnlaget for denne oppgaven. Oppgavens forskningsspørsmål er laget med sikte på kunnskapsutvikling, og har blitt knyttet opp mot en teoretisk ramme og fremtredende forskning på feltet.

4.2 Utvalg

Utvalget bestod av 551 barn og foreldre, hvor foreldrene rapporterte begynnende eller eksisterende atferdsproblemer hos barnet. Foreldrene var påmeldt tre ulike og uavhengige foreldreintervensjoner for å redusere barnas problematferd. I denne studien ble det brukt svar fra foreldre, før intervensjonene begynte. Studiene var godkjent av Regionaletisk komité.

Familiene ble rekruttert fra fem helseregioner i Norge, hvor det ble rapportert om barnets problematferd, foreldrepraksis, og ulike bakgrunnsvariabler. Deltageren ble ekskludert fra studien dersom barnet var diagnostisert med autisme, utviklingshemning, eller de hadde blitt eksponert for seksuell mishandling. Familier ble også ekskludert hvis foreldre hadde alvorlig psykiske problemer. Ingen barn eller familier ble imidlertid ekskludert.

Barna var mellom alderen 2 og 13 ($M= 7.73$, $SD= 2.44$) og 158 (28,7%) var jenter. Av utvalget bodde 66 (48,2%) med to biologiske foreldre, 21 (15,3%) bodde med foreldre som var gift eller samboer med en annen voksen, og 50 (36,5%) bodde med alene foreldre (skilt, separert eller aldri gift). Den årlige gjennomsnittlige bruttoinntekten i familiene var 509,609 Norske kroner ($SD = 347, 701$), som representerer gjennomsnittlig inntekt i Norge (SSB, 2018). Ifølge selvrapporing av foreldre, hadde 37 (27%) videregående eller høyere universitets utdanning, 83 (60.6%) hadde fullført videregående, og 17 (12.4%) hadde kun fullført grunnskolen. De fleste foreldende hadde norsk bakgrunn (126 eller 92%), kun en (0,7%) hadde bakgrunn fra et annet vest europeisk land, og 8 (7.3%) rapporterte «annet» på etnisitet.

4.3 Måleinstrumenter

Måleinstrumentene som ble brukt i denne studien inkluderte svar på barnas atferdsproblemer og ulike typer foreldrepraksis.

4.3.1 The Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI)

Atferdsproblemer ble målt med The Eyberg Child Behavior Inventory som er et foreldrerapporterings verktøy for måling av barns atferdsproblemer (Eyberg & Ross, 1978; Robinson, Eyberg & Ross, 1980). ECBI består av 36 spørsmål, og består av en intensitetsskala og en problemskala. I denne studien blir kun intensitetsskalaen benyttet. ECBI 36 har blitt oversatt til norsk, og standardisert i et nasjonalt utvalg av barn fra alderen 4 til 12 år (Reedtz et al., 2008). En studie gjort av Burns og Patterson (2000) fant ut at en kortere versjon av ECBI (22 spørsmål) med fordel kunne erstatte den originale skalaen. Norske studier (Hukkelberg et al, 2016) har bekreftet dette funnet, og derfor ble også den korte versjonen brukt i denne studien. ECBI-22 måler tre ulike problematferds områder: opposisjonell atferd, uoppmerksomhet, og atferdsvansker (Burns og Patterson, 2000) på en syv-punkts Likert skala fra 1 til 7 (1 = aldri, 7= alltid). Totalskårene på intensitetsskalaen varierer fra 22 til 154, hvor høyere verdi indikerer mer problematferd.

Opposisjonell atferd viser til aversive atferd, men ikke destruktive atferd, som er rettet mot voksne. Faktoren består av 10 spørsmål. Eksempel på spørsmål er «Nekter å utføre daglige gjøremål når han/hun blir bedt om det», «Nekter å legge seg til fastsatt tid» og «Reagerer med trass hvis han/hun blir bedt om å gjøre noe».

Uoppmerksom atferd viser til atferd assosiert med uoppmerksomhet, dårlig konsentrasjon og distraksjon. Kategorien er lignende symptomer på ADHD diagnosen, men ekskluderer hyperaktivitet. Faktoren består av 4 spørsmål. Eksempel på spørsmål er «Blir lett distraheret», «Har vansker med å fullføre en oppgave», «Har vansker med å konsentrere seg» og «Har vansker med å konsentrere seg om en ting av gangen».

Atferdsvansker måler både åpen og skjult problematferd. Den åpne viser til atferd rettet mot verbal og/eller fysisk aggresjoner mot andre barn. Den skjulte aspektet viser til lyving, stjeling og ødeleggelse av eiendom. Faktoren består av 8 spørsmål. Eksempel på spørsmål er «Ødelegger leker og andre ting», «Stjeler», «Slåss med venner på egen alder» og «Slåss med søsken».

4.3.2 Parenting Practieces Interview (PPI)

Foreldreferdigheter ble målt ved bruk av Parenting Practieces Interviu (PPI; Webster-Stratton & Hammond, 1998). Instrumentet er et mye brukt målingsinstrument (Reid, Webster-Stratton & Beauchaine, 2001), som tidligere har vært oversatt og tilpasset norske forhold (Larrison, et al, 2009). Foreldre rapporterer sannsynligheten og frekvensen for bruk av ulike foreldrepraksiser. Praksisene blir målt på en syv-punkts Likert- skala. De ulike foreldrepraksisene er:

1) ***Streng i forhold til alderen*** (eng. «Harsh for Age»). Faktoren består av 9 items. Eksempel på items er «Hvis barnet ditt slår et annet barn, hvor sannsynlig er det at du vil gir barnet husarrest», «Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn: Noen ganger må man bli skikkelig sint på barn for at de skal gjøre som man sier».

2) ***Streng disiplin*** (eng. «Harsh Discipline») Faktoren består av 14 items. Eksempel på items er «Hvis barnet ditt slår et annet barn, hvor sannsynlig er det at du hever stemmen; truer med straff, men uten å straffe (både fysisk og ikke- fysisk straff)» og «Gir barnet ris».

3) ***Inkonsekvent disiplin*** (eng. «Inconsistent Discipline») Faktoren består av 6 items. Eksempel på items er «Hvis du advarer barnet om en reaksjon eller konsekvens, hvor ofte følger du opp dette?» og «Hvor ofte lykkes barnet i å omgå regler som du har fastsatt?».

4) ***Adekvat disiplin*** (eng. «Appropriate Discipline») Faktoren består 16 items. Eksempel på items er «Hvis barnet nekter å gjøre hva du har bedt han/henne om å gjøre, hvor sannsynlig er det at du vil gi barnet en «tenkepause» (ber barnet gå på rommet sitt o.l.)» og «Hvis barnet ditt slår et annet barn, hvor sannsynlig er det at du vil diskutere problemet med barnet eller stiller spørsmål».

5) **Positiv involvering** (eng. «Positive parenting») Faktoren består av 15 items. Eksempel på items er «I løpet av en vanlig uke, hvor ofte roser du eller belønner barnet for god oppførsel hjemme eller på skolen?» og «Generelt, hvor ofte gir du ros eller komplementer til barnet» (Kjøbli & Ogden, 2012).

6) **Tydelige forventninger** (eng. «Clear Expectations») Faktoren består av 3 items. Eksempel på items er «Er du uenig/enig i følgende utsagn: «jeg har laget klare regler for barnet og har forventninger med hensyn til oppgaver og forpliktelser», «Er du uenig/enig i følgende utsagn: Jeg har laget klare regler for barnet og har forventninger med hensyn til å legge seg til rett tid og å stå opp i tide om morgenen».

7) **Foreldretilsyn** (eng. «Monitoring») Faktoren består av 9 items. Eksempel på items er «I omlag hvor mange timer har barne ditt vært alene hjemme de siste 24 timene?» og «I løpet av de siste 2 døgn, hvor mange timer har barnet vært uten tilsyn fra voksne».

4.4 Analyse

”Statistical Packages for the Social Sciences” (SPSS) versjon 22 ble benyttet for å analysere data.

Deskriptive analyse ble brukt til å beskrive gjennomsnitt, standeravvik og skårens fordeling (skjevhet og kurtose). Standeravvik (*SD*) er et standardisert mål, brukt for å kvantifisere mengden variasjon for et sett data (Howitt og Cramer, 2014). Et lavt standeravvik indikerer at skårene for utvalget sentrerer nærmere gjennomsnittet. Et høyt standeravvik indikerer at data punktene er spredd utover. For å kunne avgjøre om et standeravvik er høyt eller lavt, vil det bli tatt i bruk det respektive gjennomsnittsverdien for hver enkelt skala. Skjevhet («skewness») og kurtose («kurtosis») ble brukt for å undersøke variabelenes distribusjon, dvs. symmetri og hvor spiss kurven er i forhold til normalfordeling (Field, 2013).

Relabilitet ble vurdert basert på Cronbachs alpha (α). Dette er et mål på indre konsistent mellom variablene, som er ment å måle et fenomen. Man vil forvente at de ulike delene som

sammen skal måle et fenomen, samvarierer ved måling. Ved høy indre konsistens vil alpha-verdien øke mot 1, og ved lav konsistens vil den synke mot 0. Innenfor de fleste forskningssammenhenger har reliabilitetsmål på over .70 vært ansett å være en akseptert grenseverdi (Howitt & Cramer, 2014).

Bivariate analyser blir brukt for å se på assosiasjoner mellom variablene. Pearsons produktmoment korrelasjons koeffisient (Howitt & Cramer, 2014) blir betegnet i statistikken med bokstaven r . Målet rangeres mellom -1 og +1, og uttrykker retningen og styrken på assosiasjonen mellom to variabler (Howitt & Cramer, 2014). En positiv assosiasjon viser til hvordan en variabel øker i samsvar med vekst av en annen variabel. En negativ assosiasjon beskriver hvordan en bestemt variabel synker i samsvar med en annen variabel. Desto nærmere assosiasjonen plasseres mot 0, desto mindre assosiasjon vil det være mellom to variabler. Cohens (1988) beskriver korrelasjoner mellom .10-.29 = liten effekt, .30-.49 = middels effekt og $>.50$ = stor effekt.

Uavhengig t-test ble brukt for å se på forskjeller i problematferd mellom gutter og jenter, samt aldersforskjeller (over og under 8 år). Testen sammenligner gjennomsnittet mellom to uavhengige grupper på samme kontinuerlige, avhengige variabel (Field, 2013).

Multipel regresjonsanalyse ble brukt for å studere hvilke foreldrepraksiser som kan forklare mest varians i de ulike problemområdene. Til sammenligning med enkel korrelasjonsanalyse hvor det kun vises til korrelasjoner mellom to variabler, viser regresjon hvordan et utfall på en variabel kan forklares gjennom flere andre variabler. Standardisert beta (β), eller stigningstall, sier hvor mye i gjennomsnitt verdien til Y variabelen øker eller avtar med en enhets endring i X variabelen. Desto høyere beta verdien er, jo bedre kan variabelen forklare variansen i utfallet som måles (Fiels. 2013). Kvadrert R forteller hvor mye av variasjonen i atferdsproblemer som kan forklares gjennom modellen som er presentert. I denne studien vil det bli undersøkt om ulike foreldreferdigheter kan predikere, positivt eller negativt, barns grad av problematferd. Basert på tidligere studier, har barnets alder og kjønn vist å kunne ha en betydningsfull assosiasjon med utvikling av atferdsproblemer. Det blir først kontrollert for barnets alder og kjønn, for å undersøke hvor mye av variansen i problematferd som kunne forklares gjennom disse bakgrunnsvariablene. Deretter blir barnets alder, barnets kjønn og ulike foreldreferdigheter samlet, for å undersøke om foreldreferdigheter kunne forklare variasjoner i problematferd utover barnets alder og kjønn alene.

4.5 Validitet og reliabilitet

For å kunne tolke resultater og trekke slutninger fra studien er det avgjørende å vurdere ulike typer validitet og reliabilitet. Det vil i det neste gjøres rede for ulike type validitetskriterier og reliabilitet, og hva det innebærer. En nærmere reliabilitet og validitetsvurdering av denne studien vil bli diskutert i kapittel 6.

Shadish, Cook og Campbell (2002) beskriver validitet som et uttrykk for i hvilken grad man kan ha tiltro til slutninger i et studium. Validitet systemet presentert av Cook og Campbell (1979) er anerkjent innfor kvantitativ metodologisk forskning og vil danne grunnlaget for validering av denne studien (Kleven, 2007). Hvilken validitetskriterier som er sentrale for er studie avhenger av hvilken type slutninger som blir tatt. Cook og Campbells validitetssystem beskriver fire typer validitetskriterier: Statistisk validitet, indre validitet, begrepsvaliditet og ytre validitet. Knyttet til hvert av validitetstypene er det knyttet ulike trusler som vanskeliggjør å oppnå god validitet.

God statistisk validitet er et uttrykk for om tendensene som kommer frem i studiet vurderes reliable og nøyaktige nok til å vurderes (Kleven, 2007). Den statistiske validiteten påvirkes både av analyser som gjennomføres, i tillegg til størrelsen på utvalget i studien. Man kommer likevel ikke unna problemer ved at sannsynlighetsresonnement aldri kan gi 100 % sikre svar (Kleven, 2002). En signifikans test på under $p < .05$ beskriver at det er under 5% sjanse for at for at forskjellen kan ha oppstått tilfeldig (Kleven, 2002). Det er dermed 5% sannsynligheten for å forkaste en nullhypotese som er sann (Type 1 feil). Ved å endre signifikansnivået til $p < .01$ øker samtidig faren for å beholde nullhypotesen som er falsk (type 2 feil). Det er dermed umulig å trekke noen helt klare konklusjoner på bakgrunn av et sannsynlighetsresonnement. Utvalget størrelse vil kunne minske risikoen for type 2 feil ved å sikre at studiet har tilstrekkelig statistisk styrke (Kleven, 2002). Ved store utvalgsstørrelser (N) øker sannsynligheten for å oppdage en forskjell når en forskjell virkelig eksisterer.

Begrepsvaliditet viser til forholdet mellom testens operasjonaliserte målinger og det underliggende teoretiske fenomenet testen er ment å måle (Grønmo, 2004). I denne sammenheng måles barns atferdsproblemer og foreldreferdigheter som i seg selv kan være vanskelig å måle. Operasjonaliseringen baseres på målingsinstrumenter med tilhørende utsagn

eller spørsmål om praksis. Høy validitet forutsetter at operasjonelle begreper gjenspeiler det studiet faktisk ønsker å måle (Grønmo, 2004).

Det er to hovedgrupper av trusler under datainnsamlingen som kan redusere begrepsvaliditeten (Kleven, 2007). Truslene beskrives som systematiske og tilfeldig målingsfeil. Førstnevnte omhandler konsistente feil, enten fordi målinger som ikke er relevant for fenomenet inkluderes, eller at operasjonaliseringen underrepresenterer det teoretiske fenomenet. (Bryman, 2016) Tilfeldige målingsfeil påvirker reliabilitet, da målingene ikke er stabile (se underkapittel). Overordnet vil truslene kunne føre til at indikatorene ikke dekker det teoretiske fenomenet studiet ønsker å måle. En måte å teste begrepsvaliditeten på ved å sammenligne ulike tester som begge søker å måle samme konstrukt. Man undersøker da om de to ulike operasjonaliseringene av fenomener korrelerer. Ved høy korrelasjon vil det kunne øke troverdigheten til operasjonaliseringen av instrumentene.

Indre validitet defineres som slutninger fra en observert kovarians til tolkning om kausalitet (Kleven, 2007). Trusler mot indre validitet vil alltid være en fare spesielt ved ikke eksperimentelle design. I et ikke eksperimentelt design vil det være vanskelig å avgjøre hva som kan være virkningen og hva som kan være årsaken av variablene som blir undersøkt. Statistiske analyser sier ikke noe om retningen på forholdet mellom to variabler, og står i fare for at effekten kan forklares av en tredjevariabel (Bryman, 2016; Kleven, 2007). Selv om man med en korrelasjonskoeffisient (r^2) kan si at A forklarer 12% varians av B, vet man ikke om A påvirker B, B påvirker A, eller om A og B påvirker hverandre. Det kan også være en tredje «skjult» som kan virke inn på den observerte sammenhengen (Bryman, 2016). Forskere kan midlertidig styrke tillitten til slutningene ved å avkrefte alternative forklaringer.

Med ytre validitet menes overføring av slutninger fra studien over til en bredere eller annen kontekster (Kleven, 2007). Det knyttes med andre ord til i hvilken grad resultatene i studiet kan overføres til også å gjelde andre individer eller situasjoner (Bryman, 2016). Vurdering av studiens ytre validitet må sees i forhold til hensikten med studiet, og populasjon studiets resultater antas å være relevant for (Bryman, 2016). Ved overføring av resultater vil studiets utvalg, utvalgsmetode og i hvilken situasjon studiet gjennomføres ha innvirkning på i hvilken grad resultatene kan generaliseres. Sannsynlighetsutvalg hvor samtlige i populasjonen har like stor sannsynlighet for å komme med i utvalget, regnes som en styrke ved den ytre validiteten (Kleven, 2002). I pedagogisk forskning er det likevel vanlig å basere utvalg på ikke

sannsynlighetsutvalg, og vurdering av validitet vil da baseres på skjønnsmessig vurdering. Desto skjeivere utvalget er i forhold til populasjonene, jo større er risikoen for at generaliseringen kan være ugyldig (Bryman, 2016). Det vil dermed være avgjørende at studier gir en grundig beskrivelse av utvalget for å tydeliggjøre begrensninger ved overføring av resultater (Bryman, 2016).

Relabilitet viser til målingssikkerhet, og stabiliteten ved målingsinstrumentet. Validitet- og relabilitetskriteriene vil sammen utfylle hverandre, da det tas sikte på å vurdere ulike sider ved kvaliteten på studien (Grønmo, 2004). Pålitelighet til resultatene er avgjørende for kvaliteten på en studie, og påvirker den indre validiteten. Kleven (2002) poengterer hvordan enhver persons skåre alltid vil være en funksjon av den sanne skåren i tillegg til tilfeldige feil. Tilfeldige målingsfeil som foreldres motivasjon til å fullføre spørreundersøkelsen eller varierende dagsform kan tåkelegge sammenhengen mellom variablene i undersøkelsen. Cronbachs alfa vil i denne studien bli bruk som mål på indre konsistens (Bryman, 2016). Resultatene presenteres i oppgavens *resultatdel* og vil videre diskuteres i oppgavens *diskusjonsdel*.

4.6 Etiske vurderinger

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskapelig og humaniora (NESH) angir Norske Retningslinjer for forskningsetikk. Retningslinjene skal bidra til at forskning skjer i henhold til etiske normer, og bidra til å fremme vitenskapelig praksis. Retningslinjene er delt inn i seks overordnede deler i forhold til samfunnet forøvrig, personer, hensyn til grupper og institusjoner, forskningssamfunnet, oppdragsforskning og forskningsformidling.

Forskere og forskningsinstitusjoner har et selvstendig ansvar for å sikre at praksisen som utføres overholder de etiske retningslinjene som er angitt. Alle prosjekter i Norge som håndterer personlig informasjon fra deltagere må meldes og bli godkjent. Denne studien er basert på data fra tre uavhengige studier gjort ved Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge (NUBU). Studien har fulgt de etiske retningslinjene, og har vært godkjent Norske Regionaletiske Komité (NRK).

I samarbeid med NUBU ble det i denne studien undertegnet avtale om bruk og håndtering av forskningsdata. Datamaterialet var avgrenset til formålet med oppgaven og anonymisert av NUBU. Avtalen skal forsikre at denne studien følger gitte retningslinjer for oppbevaring og lagring av datamaterialet. Det fremkommer i kontrakten at datamaterialet ikke skal videreformidles eller publiseres utover de krav som er knyttet til innlevering av masteroppgaven. Anvendt datamateriell ble lagret på egen fil på beskyttet område på NUBUs server. I tillegg var datamaterialet kryptert på et eksternt lagringsmedium.

Avtalen opphører 01.07.19 hvor datamaterialet og lagringsmedium returneres til NUBU.

5 Resultater

Tre ulike områder for barns atferdsproblemer bli i denne studien undersøkt, barns *atferdsproblemer*, *uoppmerksom atferd* og *opposisjonell atferd*. Samlet vil de ulike problemområdene bli referert til som *problematferd*.

De ulike foreldreferdighetene som blir tatt med i studiet er *tilsyn av barnet*, *tydelige forventninger*, *positiv involvering*, *adekvat disiplin*, *inkonsekvent disiplin*, *stred disiplin for alder* og *streng disiplin*. Samlet vil de ulike foreldreferdighetene bli referert til som foreldrepraksiser og foreldrestiler. På bakgrunn av tidligere forskning presentert i kapittel 2, vil foreldreferdighetene *foreldretilsyn*, *tydelige forventninger*, *positiv involvering* og *adekvat disiplin* refereres til som positive foreldreferdigheter. Foreldreferdighetene *inkonsekvent disiplin*, *streng disiplin for alder* og *streng disiplin* refereres til som negative foreldreferdigheter.

5.1 Deskriptiv statistikk

Minimum og maksimum verdier for variabler, gjennomsnitt, standeravvik, skjevhet og kurtose for barns atferdsproblemer, og foreldreferdigheter er presentert i *Tabell 1*.

Tabell 1. Gjennomsnitt, standeravvik, skjevhet og kurtose for alle variablene. N= 551.

Variabel	Min-Max	M	SD	Skew	Krt
AtfVan	8 - 50	22.54	7.42	.50	.09
Uopp	4 - 28	16.43	6.03	.04	-.95
Oppos	10 - 66	38.59	11.10	.03	-.51
Tilsyn	25 - 57	45.64	5.33	-.49	.16
Tydfor	3 - 21	16.36	3.00	-1.25	2.48
Pos	35 - 97	67.30	9.69	.08	.17
Adekvatdis	32 - 108	72.84	12.56	-.12	.14
Inkons	6 - 35	18.44	4.54	.55	.69
Strengalder	9 - 48	18.27	6.59	1.24	1.92
Strengdis	15 - 62	29.66	7.76	.95	1.25

Min = minimum skåret verdi; Max = Maximum skåret verdi; M = Gjennomsnitt; SD = Standeravvik; Skew= Skjevhet; Krt = Kurtose;

AtfVan = Atferdsvansker; Uopp = Uoppmerksom atferd; Oppos = Opposisjonell atferd; Tilsyn = Tilsyn; Tydfor = Tydelige forventninger;

Pos = Positiv involvering; Adekvatdis = adekvat disiplin; Inkons = inkonsekvent disiplin; Strengalder = Streng for alder; Strengdis = Streng disiplin.

Som vist i tabellen, er nivå av atferdsproblemer for opposisjonell atferd (M= 38.59, SD= 11.1) og uoppmerksomhet (M=16.43, SD= 6.03) sentrert rundt midtpunktet på intensitets skala. For atferdsproblemer (M= 22, 54. SD= 7.42) skårer utvalget noe under midtpunktet på skalaen. Alle variablene var tilnærmet normalfordelt, da skjevhet og kurtose var under 3 (Kline, 1999)

Tabell 1 viser at en stor andel av de ulike foreldrepraksisene tenderer å sentrere nært midtpunktet på intensitetskalaen. Tydelige forventninger (M=16,36. SD=3.0) og foreldretilsyn (M= 45.64, SD=5.33) viser en skåre noe over gjennomsnittet. For foreldreferdighetene strengdisiplin (M= 29.66, SD=7.80) og streng for alder (18.27, SD= 6.60) skårer

foreldreutvalget litt under gjennomsnittet på skalaen. Alle variablene viste tilnærmet normalfordeling.

5.1.1 Reliabilitet

Cronbachs alfa ble undersøkt for å vurdere instrumentenes reliabilitet. ECBI mål på atferdsvansker (uoppmerksomhet $\alpha = .91$, opposisjonell $\alpha = .89$, og atferdsvansker $\alpha = .76$) viste alle tilfredsstillende reliabilitet med en alpha over > 0.7 - Cronbachs alfa for intensitets skalaen samlet var 0.90. Foreldreferdigheter viste følgende reliabilitet : Tilsyn ($\alpha = .63$), tydelige forventninger ($\alpha = .72$), positiv involvering ($\alpha = .77$), adekvat disiplin ($\alpha = .82$), inkonsekvent disiplin ($\alpha = .78$), streng for alder ($\alpha = .74$) og streng disiplin ($\alpha = .86$). Det vil si at alle foreldreferdighetene viste tilfredsstillende kriterier på Cronbachs alfa, med unntak av foreldres tilsyn, som var noe lav ($\alpha = .63$)

5.1.2 Korrelasjoner

Tabell 2. Korrelasjoner mellom variablene foreldreferdigheter og problemområder av atferdsproblemer.

Variabler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ECBI										
1. Oppos	1									
2. Uopp	.41**	1								
3. AtfVan	.55**	.39**	1							
PPI										
4. Strengdis	.36**	.11*	.22**	1						
5. Strengalder	.11*	.14**	.15**	.34**	1					
6. Inkons	.33**	.12**	.14**	.51**	.12**	1				
7. Adekvatdis	.08	.13**	.04	.06	.28**	-.22**	1			
8. Pos	-.16**	-.07	-.15**	-.24**	-.19**	-.19**	.28**	1		
9. Tydfor	-.03	.10*	-.00	-.07	.11**	-.23**	.39**	.18**	1	
10. Tilsyn	-.09*	-.09*	-.19**	-.09*	-.23**	-.10*	.07	.30**	.02	1

Oppos = Opposisjonell atferd; Uopp = Uoppmerksom atferd; AtfVan = Atferdsvansker; Strengdis = streng disiplin; Strengalder = Streng disiplin for alder; Inkons = inkonsekvent disiplin; Adekvatdis = adekvat disiplin; Pos = positiv disiplin; Tydfor = tydelige forventninger; Tilsyn = foreldretilsyn; **. Korrelasjonen er signifikant på 0.01- nivå; *. Korrelasjonen er signifikant på 0.05- nivå.

Tabell 2 viser korrelasjoner mellom opposisjonell atferd, uoppmerksomhet, atferdsvansker og de ulike foreldreferdighetene. Resultatene viser en sterk til middels positiv korrelasjon mellom samtlige problemområder av atferdsproblemer ($r =$ fra .39 til .55, $p < .01$). Resultatene antyder at barn som skårer høyt innenfor et av problemområdene, har en forhøyet sannsynlighet for også å vise symptomer for atferdsproblemer innenfor de to andre problemområdene.

Korrelasjonene gjort mellom de positive foreldreferdighetene (adekvat disiplin, positiv involvering, tydelige forventninger og tilsyn av barnet), viser gjennomgående positiv korrelasjon ($r =$ fra .18 til .39, $p < .01$). Unntakene var korrelasjon mellom tilsyn og adekvat disiplin, og mellom tilsyn og tydelige forventninger, hvor analysen viste ingen signifikant korrelasjon.

Analysen indikere at foreldre som tar i bruk positiv foreldrepraksis, har økt sjans for også ta i bruk andre former for positive foreldrepraksiser

Negative foreldreferdigheter (streng disiplin, streng for alder og inkonsekvent disiplin), viser overordnet en positiv signifikant korrelasjon ($r =$.12 til .51, $p < .01$). Av korrelasjonene var det streng disiplin og inkonsekvent disiplin som viste den sterkeste signifikante korrelasjon ($r =$.51, $p < .01$). Ut fra analysen kan man dermed anta at tilstedeværelse av en negativ foreldreferdighet, gir økt sannsynlighet for tilstedeværelse av en annen.

Negative og positive foreldreferdigheter viser generelt å være signifikant negativt korrelert med hverandre ($r =$ fra -.09 til -.24, $p < .05$). Unntaket var mellom streng for alder og adekvat disiplin, og mellom streng for alder og tydelige forventninger, som var signifikant positivt korrelert ($r =$ fra .11 til .28, $p < .01$). I tillegg ble det ikke funnet noe signifikant korrelasjon mellom tydelige forventninger og streng disiplin, eller mellom streng disiplin og adekvat disiplin ($p > .05$).

Korrelasjoner mellom opposisjonellatferd og negative foreldreferdigheter, viser en signifikant positiv korrelasjon ($r =$ fra .11 til .36, $p < .05$). For positive foreldreferdigheter ble det funnet negativ signifikant korrelasjon i forhold til positive foreldrepraksis og foreldretilsyn ($r =$ fra -.09 til -.16, $p < .05$). Korrelasjoner mellom uoppmerksom atferd, og negative foreldreferdigheter viser en signifikant positiv korrelasjon ($r =$ fra .11 til .14, $p < .05$). De positive foreldreferdighetene hadde en overordnet svak ikke signifikant korrelasjon, men

unntak av tydelige forventninger ($r = .10, p < .05$) og adekvat disiplin ($r = .13, p < .01$) som hadde positiv men noe svak signifikant effekt.

Korrelasjoner mellom atferdsvansker og negative foreldreferdigheter viser en signifikant positiv korrelasjon ($r =$ fra $.14$ til $.22, p < .01$). For de positive foreldreferdighetene viser resultatene en overordnet negativ signifikant effekt ($r =$ fra $-.15$ til $-.19, p < .01$). unntaket var for adekvat disiplin og tydelige forventninger, hvor det ikke var en signifikant korrelasjonseffekt. Gjennomgående viser korrelasjons resultater at negative foreldreferdigheter ofte oppstår samtidig med atferdsproblemer. I tillegg viser noen av de positive foreldreferdighetene å være negativt korrelert med atferdsproblemer

5.2 T-test for uavhengige grupper

Tabell 3. *T- test mellom barnets kjønn (Gutt vs. Jente).*

	Kjønn	Gjennomsnitt	SD	T (df)	p-verdi
Opposisjonell	Jente	37.95	10.67	-.855 (538)	.39
	Gutt	38.85	11.27		
Uoppmerksomhet	Jente	15.85	6.53	-1.411 (545)	.16
Atferdsproblemer	Jente	19.95	7.11	-5.240 (537)	.00
	Gutt	23.57	7.30		

Tabell 4. *T- test mellom barnets alder (over 8 år vs. under 8 år).*

	Alder	Gjennomsnitt	SD	T (df)	p-verdi
Opposisjonell	Under8	37.25	10.41	-3.032 (538)	.00
	Over8	40.13	11.67		
Uoppmerksomhet	Under8	14.55	5.63	-8.133 (545)	.00
	Over8	18.52	5.77		
Atferdsproblemer	Under8	21.74	7.42	-2.678 (537)	.01
	Over8	23.44	7.33		

Tabell 3 og 4 viser resultat av to ulike t tester. Tabell 3 undersøker om ulike typer problematferd er signifikant ulikt utbredt mellom gutter og jenter. Tabell 4 undersøker om det er signifikant forskjell mellom barn over og under 8 år i forhold til de ulike problemområdene. Resultatene viste at for problemområdet atferdsvansker, var gjennomsnittsskåren for gutter ($M= 23.57$, $SD= 7.3$), sammenlignet med jenter ($M=19.95$, $SD= 7.1$) signifikant høyere -3.63 , $t(537) = -5.24$, $p= 00$. For de andre problemområdene, uoppmerksomhet og opposisjonell atferd, var det ingen signifikant forskjell mellom kjønnene.

For barn over eller under 8 år, viser resultatene at samtlige av målingene på problemområdene er signifikant forskjell mellom aldersgruppene. For alle målene på atferdsproblemer, viser barn over 8 år signifikante høyere frekvens av atferdsvansker en for barn under 8 år ($p = <.01$).

5.3 Regresjonsanalyse

Regresjonsanalyse ble brukt for å studere hvor mye foreldreferdigheter predikerte ulike typer problematferd.

Tabell 5. *Multippel regresjon for opposisjonell atferd.*

Prediktorer	b	SE	β	t	p
1 (Constant)	35.02	1.70		20.55	.00
Kjønn	0.72	1.10	.03	0.66	.51
Alder	0.37	0.20	.08	1.86	.06
2 (Constant)	19.92	6.49		3.07	.00
Kjønn	0.71	1.00	.03	0.71	.48
Alder	0.14	0.20	.03	0.67	.50
Strengdis	0.37	0.07	.26	5.16	.00
Strengalder	-0.15	0.08	-.09	-1.90	.06
Inkons	0.55	0.12	.23	4.64	.00
Adekvatdis	0.14	0.04	.16	3.27	.00
Pos	-0.11	0.05	-.10	-2.09	.04
Tydfor	0.00	0.17	.00	-0.00	1.00
Tilsyn	-0.09	0.09	-.05	-1.00	.32

N= 551, SE= standardfeil, b= ustanderdisert beta, β = standerdisert coefficients beta; Kjønn = barnets kjønn (Gutt/jente); Alder = barnets alder (3- 13); Strengdis = streng disiplin; Strengalder = Streng disiplin for alder; Inkons = inkonsekvent disiplin; Adekvatdis = adekvat disiplin; Pos = positiv disiplin; Tydfor = tydelige forventninger; Tilsyn = foreldretilsyn.

$R^2 = .01$ for steg 1; $\Delta R^2 = .20$ for steg 2 ($p < .05$).

Tabell 5 viser resultater for opposisjonell atferd. Resultatene viser at prediktorene i modell 1 (kjønn og alder) kun forklarte 1% av variansen i opposisjonell atferd. Hele modellen forklarte 20% av variansen i opposisjonell atferd. Analysen viser at barnets alder og barnets kjønn samlet, ikke hadde en signifikant predikerende verdi ($F(2, 516) = 2.08, p > .123$). Ved å inkludere foreldreferdigheter, gir modellen et signifikant bidrag ($F(9.509) = 14.16, p < .000$) til å forklare barns opposisjonelle atferd.

Tabell 5 viser at flere av foreldreferdighetene var urelatert til opposisjonell atferd (tydelige forventninger, tilsyn og streng for alder ($p > .05$)). Foreldreferdighetene streng-, inkonsekvent

og adekvat disiplin var positivt og signifikant relatert til opposisjonell atferd ($\beta =$ fra .16 til .26, $p < .05$). Positiv involvering var signifikant og negativt relatert til opposisjonell atferd ($\beta = -.10$, $p < .05$)

Tabell 6. *Multipel regresjon for uoppmerksom atferd.*

Prediktorer	b	SE	β	t	p
1 (Constant)	10.04	.88		11.45	.00
Kjønn	.24	.56	.02	.43	.67
Alder	.79	.10	.33	7.79	.00
2 (Constant)	.80	3.65		.22	.83
Kjønn	.35	.56	.03	.62	.53
Alder	.76	.11	.31	6.64	.00
Strengdis	.02	.04	.03	.51	.61
Strengalder	-.01	.04	-.02	-.32	.75
Inkons	.19	.07	.14	2.82	.01
Adekvatdis	.05	.02	.11	2.25	.03
Pos	-.04	.03	-.06	-1.4	.17
Tydfor	.09	.09	.05	.98	.33
Tilsyn	.06	.05	.06	1.21	.23

N= 551, SE= standardfeil, b= ustanderdisert beta, β = standerdisert coefficients beta; Kjønn = barnets kjønn (Gutt/jente); Alder = barnets alder (3- 13); Strengdis = streng disiplin; Strengalder = Streng disiplin for alder; Inkons = inkonsekvent disiplin; Adekvatdis = adekvat disiplin; Pos = positiv disiplin; Tydfor = tydelige forventninger; Tilsyn = foreldretilsyn.

$R^2 = .11$ for steg 1; $\Delta R^2 = .14$ for steg 2 ($p < .05$).

Tabell 6 viser resultater for uoppmerksom atferd. Resultatene viser at prediktorene i modell 1 (kjønn og alder) kunne forklare 11% av variansen i uoppmerksom atferd. Hele modellen forklarte 14% av variansen i uoppmerksom atferd. Analysen viste at barnets kjønn og alder samlet, hadde en signifikant predikerende verdi ($F(2.520) = 31.12$, $p < .000$). Ved å inkludere foreldreferdigheter, var modellen også signifikant med noe redusert forklart varians ($F(9.513) = 9.451$, $p < .000$) til å forklare barnets uoppmerksomme atferd.

Tabell 6 viser at flere av foreldreferdighetene var urelaterte til barnets uoppmerksomme atferd (streng disiplin, streng for alder, positiv involvering og tydelige forventninger ($p > .05$). Foreldreferdighetene inkonsekvent- og adekvat disiplin, var begge positiv og signifikant relatert til uoppmerksom atferd ($\beta =$ fra .11 til .31, $p < .05$).

Tabell 7. *Multipel regresjon for atferdsvansker.*

Prediktorer	b	SE	β	t	p
1 (Constant)	16.88	1.11		15.27	.00
Kjønn	3.32	.71	.20	4.68	.00
Alder	.42	.13	.14	3.27	.00
2 (Constant)	19.08	4.56		4.19	.00
Kjønn	3.28	.70	.20	4.70	.00
Alder	.18	.14	.06	1.25	.21
Strengdis	.16	.05	.16	3.06	.00
Strengalder	.03	.05	.03	.63	.53
Inkons	.09	.08	.06	1.12	.27
Adekvatdis	.02	.03	.04	.71	.48
Pos	-.04	.04	-.05	-1.07	.29
Tydfor	.05	.12	.02	.41	.68
Tilsyn	-.15	.07	-.11	-2.34	.02

N= 551, SE= standardfeil, b= ustanderdisert beta, β = standerdisert coefficients beta; Kjønn = barnets kjønn (Gutt/jente); Alder = barnets alder (3- 13); Strengdis = streng disiplin; Strengalder = Streng disiplin for alder; Inkons = inkonsekvent disiplin; Adekvatdis = adekvat disiplin; Pos = positiv diseplin; Tydfor = tydelige forventninger; Tilsyn = foreldretilsyn.

$R^2 = .07$ for steg 1; $\Delta R^2 = .13$ for steg 2 ($p < .05$).

Tabell 7 viser resultater for atferdsvansker. Resultatene viser at prediktorene i modell 1 (kjønn og alder) kunne forklare 7% av variansen i atferdsvansker. Hele modellen forklarte 13% av variansen i atferdsvansker. Analysen viser at barnets kjønn og alder samlet, hadde en signifikant predikerende verdi ($F(2.512) = 18.097$, $p < .000$). Ved å inkludere foreldreferdigheter, gir modellen også videre et signifikant bidrag ($F(9. 505) = 8. 532$, $p < .000$).

Tabell 7 viser at en stor andel av foreldreferdighetene var urelaterte til atferdsvansker (streng for alder, inkonsekvent-, adekvat disiplin, positiv involvering og tydelige forventninger ($p > .05$). Foreldreferdigheten streng disiplin var positivt signifikant relatert til barns atferdsvansker ($\beta = .16, p < .05$). Foreldretilsyn var signifikant og negativt relatert til atferdsvansker ($\beta = -.11, p < .05$).

Tabell 8. *Multipel regresjon for problematferd (problemområdene samlet).*

	Prediktorer	b	SE	β	t	p
1	(Constant)	61.66	2.970		20.76	.00
	Kjønn	4.53	1.907	.10	2.37	.02
	Alder	1.55	.344	.20	4.51	.00
2	(Constant)	40.28	11.69		3.45	.00
	Kjønn	4.75	1.79	.11	2.65	.01
	Alder	.99	.36	.13	2.73	.01
	Strengdis	.58	.13	.22	4.40	.00
	Strengalder	-.13	.14	-.04	-.90	.37
	Inkons	.79	.22	.18	3.67	.00
	Adekvatdis	.22	.08	.14	2.87	.00
	Pos	-.20	.09	-.10	-2.15	.03
	Tydfor	.17	.30	.03	.59	.56
	Tilsyn	-.20	.17	-.05	-1,18	,24

N= 551, SE= standardfeil, b= ustanderdisert beta, β = standerdisert coefficients beta; Kjønn = barnets kjønn (Gutt/jente); Alder = barnets alder (3- 13); Strengdis = streng disiplin; Strengalder = Streng disiplin for alder; Inkons = inkonsekvent disiplin; Adekvatdis = adekvat disiplin; Pos = positiv diseplin; Tydfor = tydelige forventninger; Tilsyn = foreldretilsyn.

$R^2 = .05$ for steg 1; $\Delta R^2 = .20$ for steg 2 ($p < .05$).

I siste del av regresjonsanalysen ble de ulike problemområdene av atferdsproblemer (opposisjonell atferd, uoppmerksomhet og atferdsvansker), slått sammen til en samlet skåre *atferdsproblemer*. Tabell 8 viser resultater for atferdsproblemer. Resultatene viser at prediktorene i modell 1 (kjønn og alder) kunne forklare 5 % av variansen i barns atferdsproblemer. Hele modellen fikk en økt forklarende varians på 20% av barns atferdsproblemer. Analysen viser at barns alder og kjønn samlet, hadde en signifikant

predikerende verdi ($F(2,519) = 14,246, p < .000$). Ved å inkludere foreldreferdigheter, hadde hele modellen også en signifikant predikerende verdi $F(9, 503) = 13,873, p < .000$).

Modell 8 viser at flere av foreldreferdighetene var urelaterte til barns atferdsproblemer (streng for alder, tydelige forventninger og tilsyn, $p > .05$). Foreldreferdighetene streng-, inkonsekvent- og adekvat disiplin var signifikant og positivt relatert til barns atferdsproblemer ($\beta =$ fra .14 til .22, $p < .05$). Positiv involvering var signifikant og negativt relatert til barns atferdsproblemer ($\beta = -.10, p < .05$).

6 Diskusjon

6.1 Oppsummering av resultater

Denne studien har som hensikt å undersøke hvordan foreldreferdigheter er relatert til ulike typer problematferd; opposisjonell atferd, uoppmerksomhet og atferdsvansker hos barn. Resultatene er basert på datamaterialet innhentet av Nasjonalt Utviklingssenter for Barn og Unge (NUBU). Familiene var rekruttert fra alle fem helseregioner i Norge, og utvalget bestod av jenter og gutter (71% gutter, gjennomsnittsalder = 7.7 år) med begynnende eller eksisterende problematferd. Ulike problemstillinger ble studert for å undersøke problematferd blant disse barna.

Resultatene viste at positive foreldreferdigheter var signifikant positivt korrelert med hverandre. Den samme tendensen viste seg også mellom ulike negative foreldreferdigheter. Positive og negative foreldreferdigheter viste generell negativ signifikant korrelasjon med hverandre. Resultater fra t-test viser at gutter hadde høyere intensitetskår på problemområdet atferdsvansker, sammenlignet med jenter. Barn over 8 år hadde signifikant høyere gjennomsnittsskår på intensitetsskalaen ved mål på samtlige av de tre problemområdene. Regresjonsanalysen viste at noen foreldreferdigheter var mer forbundet med problematferd enn andre, og at det var spesielt de negative foreldreferdighetene som predikerte høyere intensitet av problematferd. Dette er resultater som vi kan forvente ifølge litteratur på området (Patterson, 1982; Snyder et al, 2005; Aunola & Nurmi, 2005). Forskning støtter generelt en høyere forekomst av alvorlige atferdsproblemer hos gutter, og intensiteten av vanskene har vist å øke med barnets alder (Skogen & Torvik, 2013; Maughan et al). Forskningslitteraturen har også vist høyere forekomst av negative samspill i familier hvor barn har atferdsproblemer (Patterson, 1982).

6.2 Forholdet mellom ulike foreldreferdigheter

Det første forskningsspørsmålet handler om hvordan de ulike foreldreferdighetene var assosiert med hverandre. Resultatene fra denne studien viser generelt at *positive* foreldreferdigheter (adekvat disiplin, positiv involvering, tydelige forventninger og tilsyn av barnet) er positivt assosiert med hverandre. Den samme tendensen ble også observert mellom ulike *negative* foreldreferdighetene (streng disiplin, streng for alder og inkonsekvent disiplin). Overordnet var forholdet mellom *positive* og *negative* foreldreferdigheter negativt korrelert. Nåværende resultater kan antyde at det eksisterer et mønster i foreldrepraksis. Foreldre som tar i bruk foreldreferdigheter innenfor en av de to gruppene har økt sannsynlighet for å ta i bruk lignende foreldreferdigheter.

Det er utfordrende å sammenligne forholdet mellom ulike typer foreldreferdigheter i denne og tidligere studier. For det første, har tidligere studier fokusert på kombinasjoner av ulike typer foreldreferdigheter, samt at de har anvendt ulike begreper eller meningsinnhold ved ferdighetene? (Bradly & Corwyn, 2012). Som et eksempel har tidligere studier brukt begreper som «hard disiplin» eller «fysisk straff» (Bradly & Corwyn, 2012; Pardini et al, 2007). Til sammenligning blir det i denne studien brukt begrepet «streng disiplin» som viser til en mildere form for fysisk og ikke fysisk disiplin (for eksempel ris eller trusler). Forskjellene i meningsinnhold og praksis kan ha innvirkning på forholdet mellom ulike foreldreferdigheter, og sammenligning mellom studier kan derfor være vanskelig. På tross av forskjeller antyder denne og tidligere studier at det kan eksisterer et forhold mellom ulike foreldreferdigheter. Flere studier har blant annet dokumentert en økt forekomst av hard disiplin, fysisk straff og inkonsekvent disiplin i familier hvor barn har atferdsproblemer (Bradly & Corwyn, 2012; Gardner, 1989; Hipwell et al, 2008).

Forholdet som observeres mellom foreldreferdigheten kan forstås i lys av det Patterson kaller tvunget samspillsmønstre (Solholm, 2005; Patterson, 1982). Konfliktfylte interaksjoner kan ifølge teorien føre til et dominerende fokus på barnets problematferd, og forsterkning av barns positive atferd kan komme i kjølvannet av det negativt familiesamspill. Seinere forskning har støttet Pattersons teori (1982) hvor det har vært observert et positivt forhold mellom barns økende problematferd og foreldres bruk av negative foreldreferdigheter (Hipwell et al, 2008). I tillegg har det vært dokumentert flere konfliktsituasjoner i familier

hvor barn har atferdsproblemer, sammenlignet med i andre familier (Patterson 1982). Basert på denne studien og tidligere forskning antydes det at det er en forhøyet forekomst av negative foreldreferdigheter i familier hvor barn har atferdsproblemer.

Gruppering av positive og negative foreldreferdigheter bygger i denne studien på et forskningsmessig grunnlag av forholdet mellom foreldrepraksis og dens effekt på barns atferdsproblemer (Bradly & Corwyn, 2012; Fite, Colder, Lochman & Wells, 2006; Patterson 1982; Pardini et al, 2007). Resultatene støtter også opp under det teoretiske grunnlaget i Baumrind (1991) visualisering av fire distinktive foreldrestiler. Foreldre som stiller aldersadekvate forventninger til barnet i samspill med sensitivitet ovenfor barnets behov, har vist å fremme gunstig utvikling hos barn og unge (Sorkhabi, 2013). I seinere tid har det likevel vært rettet kritikk mot bruk av globale, konsistente og stabile foreldrestiler. På tross av signifikant fremgang i forståelsen av foreldrepraksis og dens effekt på barns utvikling, er det en pågående debatt om hvordan forholdet kan forstås og måles. En stor andel av studiene er gjennomført på vestlige middelklasse kulturer. I hvilken grad foreldreferdigheter har samme effekt innenfor en ikke- europeiske kontekst er mindre tydelig. Studier har her dokumentert forskjeller i effekten av ulike foreldreferdigheter i forhold til ulike nabolag, etniske- og kulturelle grupper (Helwig et al, 2013; Lee et al, 2014). Foreldreferdighetene ble også evaluert ulikt av barna, og forskjeller i barns oppfatninger viste å kunne påvirke effekten foreldreferdighetene hadde på barns utvikling (Lee et al, 2014).

Studier antyder dermed at det ikke eksisterer globale og stabile effekter mellom foreldrepraksis og barns utvikling slik som antatt i Baumrind modell (1991). Hva som kan være årsaken til forskjellene som observeres, er utenfor rammene av denne studien. Det har i litteraturen likevel vært drøftet om andre prosesser i miljøet er med på å undergrave effekter av foreldrepraksis på barns utvikling (Sorkhabi et al, 2013). En annen forklaring kan henge sammen med faktisk fundamentale forskjeller i prosessene mellom foreldre og barn innenfor ulike etniske eller kulturelle grupper (Sorkhabi et al, 2013). Foreldre er sentrale sosialiseringssagenter ovenfor barnet, og foreldrepraksis må derfor i tillegg sees i forhold til det overordnede målet i oppdragelsen. Ulike kulturer kan ha ulike mål i oppdragelsen av barn som vil påvirke foreldrepraksisen i familien. Forholdet mellom ulike foreldreferdigheter som ble observert i dette og tidligere studier, kan dermed reflektere gyldige forhold spesifikt knyttet til den kulturelle rammen ved studiene

Resultater som kommer frem i denne og tidligere studier kan ha implikasjoner for videre forskning og foreldreintervensjoner. Resultatene fremmer betydningen av å rette fokus mot generelle foreldrepraksisen i familier hvor barn har atferdsproblemer. Studiene antyder at det eksisterer et mønster i foreldrepraksiser, og fokus på enkeltferdigheter hos foreldre vil dermed ikke være tilstrekkelig for å endre på det negativt familiesamspill i familien. På en annen side har kontekstuelle faktorer vist å kunne forklare effekten av ulike foreldreferdigheter. Funnene vil kunne ha implikasjoner for om foreldreferdigheten skal forstås som positive eller negative i samspill med barns utvikling. Det er i denne studien kun vært belyst noen kontekstuelle faktorer som har vist å kunne ha innvirkning (Helwig et al, 2013; Lee et al, 2014). Andre faktorer som hjemmemiljø, familiesammensetninger og andre etniske grupper kan også ha innvirkning på forholdet mellom ulike foreldreferdigheter. Mer forskning kreves i forhold til hvilken foreldreferdigheter som kan ha positiv og negativ effekt på barns utvikling. I tillegg bør det settes fokus på hvordan foreldreferdigheter kan ha ulike effekter i samspill med andre kontekstuelle forhold.

6.3 Kjønn- og aldersforskjeller for ulike problemområder

Det andre forskningsspørsmålet ønsket å undersøke om det var forskjeller i intensitetsskåren på de tre områdene av atferdsproblemer (opposisjonell atferd, uoppmerksom atferd og atferdsvansker), i forhold til barnets kjønn og alder (over/under 8 år).

Kjønnforskjeller

Det ble i denne studien ikke observert forskjeller mellom gutter og jenter i opposisjonell atferd. Tidligere studier har vist varierende funn, men sammenlignet med mer alvorlige atferdsproblemer, har opposisjonell atferd vist seg å være jevnt ? mellom gutter og jenter (Messer et al, 2004). Det ble heller ikke observert kjønnforskjeller i barns uoppmerksomme atferd. En mulig forklaring på hvorfor resultatene ikke identifiserte noen forskjeller kan for det første knyttes til operasjonaliseringen av begrepet. Uoppmerksom atferd viser til ADHD-

lignende symptomer, men her er hyperaktivitet blant annet ekskludert fra målingene. Resultatene fra denne studien vil dermed ikke måle ADHD i tråd med diagnosekriteriene. En annen forklaring kan også henge sammen med utvalgets alder. Utvalget i denne studien hadde en startalder på 2 år, hvor tidligere studier har dokumentert en forhøyet forekomst av ADHD-lignende symptomer hos noe eldre barn (Ørstavik et al, 2016 s.34). Det vil dermed være vanskelig å sammenligne resultatene fra denne studien og tidligere studier på prevalens av ADHD.

Når det gjelder atferdsvansker ble det i denne studien observert signifikant høyere intensitetsskåre hos gutters sammenlignet med jenter. Resultatene samsvarer godt med tidligere forskning hvor forhøyet forekomst av mer alvorlige atferdsproblemer er observert blant gutter (Skogen & Torvik, 2013; Maughan et al, 2004). Årsaken til denne kjønnsforskjellen i atferdsvansker har i forskningslitteraturen vært debattert. Tidligere studier danner grunnlag for seinere forskning og målingsinstrumenter, og i disse studiene hvor utvalgene i stor grad har vært dominert av gutter (Zoccolillo, 1993; Berkout et al, 2011; Moffitt & Scott, 2008). En mulig forklaring på kjønnsforskjellene som observeres i denne og tidligere studier kan derfor vært påvirket av kjønns-skjevheter i utviklingen av målingsinstrumentene. Instrumentene vil kunne være bedre egnet til å identifisere atferdsvansker blant gutter sammenlignet med jenter (Moffitt et al., 2008). En slik forklaring støttes av tidligere forskning hvor det er observert forskjeller i atferds uttrykk mellom kjønn (Crick & Grotpeter, 1995). Skjevhet i kriterium for identifisering av atferdsvansker antas dermed å kunne ha en effekt på observerte forskjeller mellom kjønn (Crick & Zahn- Waxler, 2003; Moffitt et al., 2008). Det burde likevel fremheves hvordan forskning på forskjeller i atferds uttrykk er i et tidlig forskningsstadium, hvor ulike studier har være noe sprikende (Radliff & Joseph, 2011; Crothers et al, 2007; Crick & Grotpeter, 1995). Seinere studier har i kontrast vist at ved å kombinere antatte kvinnelige og mannsdominerte atferds uttrykk, ville gutter likevel være overrepresentert ved målinger av atferdsvansker (Crick og Grotpeter, 1995). Forskningslitteraturen taler dermed både for og imot betydningen av barnets kjønn, og i hvilken grad det faktisk eksisterer kjønnsmessige forskjeller. Det underbygges her behovet for videre studier og økt kunnskap om forholdet mellom atferdsproblemer og kjønn for man kan trekke endelige slutninger.

Aldersforskjeller

Resultatene fra denne studien viste at eldre barn (over 8) hadde signifikant høyere gjennomsnittsskåre på intensitetsskalaen. Resultatene samsvarer godt med tidligere funn på forholdet mellom atferdsproblemer og barns alder. Studier har overordnet dokumentert høyere prevalens av atferdsproblemer hos eldre barn, og spesielt for mer alvorlig atferdsvansker og ADHD diagnosen (Skogen & Torvik, 2013, Ørstavik et al, 2016 s.34). Resultatene fra denne studien antyder at barn over 8 år er i større risiko for høye intensitet av atferdsproblemer sammenlignet med yngre barn.

Forskjellen i atferdsproblemer mellom eldre og yngre barn, kan på en side henge sammen med generelle forventninger knyttet til barns atferd i forhold til alder. De fleste barn vil kunne vise problematisk atferd som en del av normalutvikling uten at det vekker bekymring hos foreldre. Hos eldre barn vil man ha strengere forventninger til hvilken atferd som aksepteres. Tidligere forskning har her vist hvordan noen barn først identifiseres med atferdsproblemer i ungdomsalder (Moffitt & Caspi, 2001). Forholdet mellom atferdsproblemer og barns alder kan i samspill med miljøfaktorer forklares gjennom endringer i miljøets krav. Det vil dermed være mulig at det ikke eksisterer faktiske forskjeller i atferdsproblemer mellom eldre og yngre barn men kan forklares gjennom endringer i miljøet. Sett fra en annen side kan forskjeller mellom yngre og eldre barns atferdsproblemer også forklares gjennom økt erfaringer og lærdom med alderen. SLI beskriver utviklingen av atferdsproblemer som en læringsprosess hvor vansken utvikles over tid (Patterson, 1982). Eldre barn vil ha flere erfaringer og mer sosialiserte former for problematferd sammenlignet med yngre barn. I tillegg vil eldre barn kunne eksponeres for flere faktorer også utenfor familien som kan være med å forsterke alt utviklende problematiske atferds trekk (Moffitt & Caspi, 2001). En slik forklaring støttes opp av tidligere forskning om hvordan barn med atferdsproblemer i større grad blir sosialt ekskludert, samt danne mindre gunstige vennerelasjoner (Moffitt & Caspi, 2001).

Det er en utfordring å sammenligne resultater fra denne studien med tidligere forskning på forhold mellom ulike typer problematferd, barnet kjønn og barns alder. Tidligere rapportering av barns atferdsproblemer har vist å kunne variere betraktelig mellom ulike studier (Skogen & Torvik, 2013). Forskjellene kan blant annet forklares gjennom ulike operasjonaliseringer, metode og design ved studiene. Forskjellene kan ha innvirkning på resultatene som kommer

frem i studiene (Skogen & Torvik, 2013; Maughan, Rowe, Messer, Goodman & Meltzer, 2004). Som et eksempel har studier identifisert signifikante forskjeller mellom *hvem* som rapporterer om barnets atferdsproblemer (Munkvold, Lundervold, Lie & Manger, 2009). Ved å sammenligne foreldre og lærer rapportering av opposisjonelle atferd, viste en studie hvordan informantene kun var enige om 2 % av utvalget (Mackenbach et al, 2014). Foreldre identifiserte også flere jenter med problematferd sammenlignet med lærere. Lignende funn har også vært dokumentert ved andre studier (Cai et al, 2010; Mackenbach et al, 2014).

På tross av mulige forskjeller mellom denne og tidligere forskningslitteratur antydes det likevel mulige forskjeller i atferdsproblemer i forhold til barnets kjønn og barnets alder. Resultatene vil kunne ha implikasjoner for betydning av tidlig intervensjoner, og en spesiell oppmerksomhet rettet mot risikoen hos gutter. Studier på forskjeller i uttrykkformer i atferdsproblemer mellom kjønn, og mulig prevalens av atferdsvansker, er enda i tidlig stadige. Forskning til nå underbygger likevel betydningen av å være oppmerksom på mulige mindre synlige atferdsproblemer blant jenter. Ved økt alder kommer også økt frihet og ansvar, og barnet vil tilbringe større deler av dagen utenfor familiesamspillet. Resultatene underbygger behovet for å ha god kommunikasjon og tilsyn av barn da atferdsproblemer har vist å kunne utvikles på tvers av aldersnivå.

6.4 Foreldrepraksis og ulike typer problematferd

Det siste forskningsspørsmålet handlet om å undersøke hvordan foreldreferdigheter var relatert til ulike typer problematferd hos barn. Foreldreferdigheter ble undersøkt opp mot tre ulike områder av problematferd; opposisjonell atferd, uoppmerksom atferd og atferdsvansker, i tillegg til en samlet sumskåre av problematferd. Overordnet viste foreldreferdighetene å kunne forklare en signifikant andel varians i barns problematferd. Spesifikt, viste resultatene at streng- og inkonsekvent disiplin predikerer økt problematferd hos barn. Positiv involvering var den eneste foreldreferdigheten som predikerte reduksjon i barns totale skåre på atferdsproblemer. Resultatene fra denne studien samsvarer godt med tidligere forskning på forholdet mellom foreldrepraksis og barns utvikling av problematferd (Eddy et al, 2001; Patterson, 1982; Solholm et al, 2005). Tidligere studier har identifisert at ulike positive og

negative foreldreferdigheter kan øke, forebygge eller hindre utvikling av atferdsproblemer hos barn (Aunola & Nurmi, 2005; Snyder et al, 2005). Forholdet mellom streng- og inkonsekvent disiplin har også vært dokumentert ved tidligere studier (Bradly & Corwyn, 2012; Gardner, 1987).

Resultatene viste hvilken av de syv foreldreferdighetene som kunne forklare varians i barns intensitetsskåre ved ulike områder av atferdsproblemer. Foreldreferdighetene som viste signifikant å predikere økt opposisjonell atferd var streng og inkonsekvent disiplin. Positiv involvering viste å kunne predikere reduksjon i barns opposisjonelle atferd. For uoppmerksom atferd var det kun inkonsekvent disiplin som predikerte økt vansker hos barn. Til sist predikerte streng disiplin økt intensitet av atferdsvansker generelt, og foreldretilsyn viste å kunne redusere intensiteten. De ulike foreldreferdighetene som viser å ha effekt i denne studien samsvarer godt med tidligere forskning på atferdsproblemer (Baumrind, 1991; Snyder et al, 2005; Aunola & Nurmi, 2005). Streng disiplin har tidligere vist å kunne ha effekt på tvers av alderstrinn, og er godt dokumentert i forskning (Bradly & Corwyn, 2012; Pardini, Fite & Burke, 2007). Betydningen av inkonsekvent disiplin er også identifisert i forskning (Gardner, 1987), og står som en sentral forklaringsfaktor i sosial interaksjons teori (Patterson & Forgatch, 2010; Patterson; 1982). Inkonsekvente krav ovenfor barnet kan ifølge teorien føre til positiv forsterkning av problematisk atferd, og vil over tid kunne føre til stabile og fastgroddede atferdsproblemer hos barnet (Patterson & Marion, 2010). Forskjeller på innvirkning av de positive foreldreferdighetene kan knyttes til tidligere antagelse om ulikheter i den overordnede effekten av foreldrepraksis på ulike problemområder. For mer alvorlig atferdsvansker kunne foreldreferdigheter forklare mindre varians sammenlignet med opposisjonell atferd. Denne og tidligere studier underbygger betydningen av tilsyn til barnet, hvor foreldreferdigheten ser ut til å kunne ha en reduserende effekt på barns atferdsvansker (Domenech, Davis, Rodríguez & Bates, 2006; Galambos, Barker & Almeida, 2003).

Denne studien viste at foreldreferdighetene i varierende grad forklarte variansen på intensitetsskalaene mellom barn i forhold til ulike typer atferdsproblemer. Forskjeller i forklart varians har også vært observert i tidligere forskning (Stormshak, 2000). For opposisjonell atferd viste resultatene at foreldreferdighetene kunne forklare større andel av variansen, sammenlignet med de to andre problemområdene. På lik linje viste barnets kjønn

og alder å kunne forklare en større andel varians i barns uoppmerksomhet, sammenlignet med opposisjonell og atferdsvansker.

En mulig forklaring på ulikhetene i foreldres påvirkning på ulike atferdsproblemer kan knyttes til andre faktorer som kan ha større innvirkning på barnets utvikling. Tidligere studier har for eksempel vist hvordan barn med atferdsproblemer er i risiko for sosial avvising og danner i større grad vennerelasjoner med andre normovertredende jevnaldrende (Moffitt et al, 2002). Barna med atferdsproblemer havner også oftere i konflikt med andre barn, sammenlignet med barn uten samme vansker (Coie, 2004). Videre kan det hende at andre miljøfaktorer, for eksempel vennerelasjoner, har større innflytelse på utvikling av mer alvorlige atferdsproblemer. På tross av forskjellene viste foreldreferdigheter likevel å kunne forklare noe av variansen i barns problematferd på tvers av områdene. Resultatene kan dermed antyde at det eksisterer forskjeller i interpersonlige og miljømessige risikofaktorer i forhold til ulike typer problematferd. At ulike områder av atferdsproblemer påvirkes både av delte og ulike former for risikofaktorer samsvarer med funn fra tidligere forskning (Azeredo, Moreira & Barbosa, 2018; Stormshak et al, 2000).

Et overaskende funn i resultatene var at adekvat disiplin predikerte økt intensitetsskåre på barns opposisjonelle atferd, uoppmerksomhet og totalskåre av problematferd. Resultatene samsvarer ikke i forhold til hva som kunne forventes fra tidligere forskning. Dette funnet kan ha sammenheng med operasjonaliseringen av begrepet «adekvat disiplin». PPI er utviklet i en amerikansk kontekst, og det kan være at begrepet ikke er overførbart til en norsk kontekst. Meningsinnholdet kan med andre ord være forskjellig for norske og amerikanske foreldre. Fremtidig forskning bør se på validiteten av dette begrepet spesielt, i en norsk kontekst.

Noe av utfordringen med å predikere ulike typer problematferd hos barn kan forklares i forhold til hvordan atferdsproblemer blir beskrevet. I denne studien ble atferdsproblemer operasjonalisert gjennom tre ulike problemområder: opposisjonell atferd, uoppmerksom atferd og atferdsvansker. Identifisering av ulike typer problematferd hos barn og unge har vært støttet ved tidligere studier (Burns & Patterson, 2000; Hukkelberg et al, 2016). Forskning har likevel dokumentert høy komorbiditet mellom atferdsproblemer og andre psykososiale vansker (Maughan et al, 2004). Atferdsvansker har blant annet vist å korrelere med ADHD, og kombinasjonen har spesielt vært observert hos gutter (Krogh & Indergård, 2018). På lik linje har opposisjonell atferd vist å kunne være tidlig tegn på seinere utvikling av mer alvorlige atferdsvansker (Azeredo et al, 2018). I samspill med tidligere forskning ble det

også i denne studien observert høy positiv korrelasjon mellom problemområdene. En forklaring på det positive forholdet kan være at skillene ikke er like skarp mellom ulike former for problematferd, slik dette og lignende studier har antatt (Burns & Patterson, 2000; Hukkelberg et al, 2016). Det har ved tidligere studier blitt brukt flere ulike oppdelinger og benevninger på problematferd, både mellom internaliserte og eksterne, og mellom dimensjonale og kategoriske beskrivelser. Flere av beskrivelsene har vært problematisk å bruke i praksis. Problematikken ved å skille ulike former for problematferd knyttes også til studier hvor delt genetiske og miljømessige risikofaktorer er observert mellom de ulike problemområdene (Azeredo et al, 2018). Denne studien og tidligere forskning underbygger et behov for mer forskning på ulike typer problematferd hos barn og hvordan differensiere dem (Nordahl et.al, 2005, Hukkelberg et al, 2016).

På tross av kritikk rettet mot skillene mellom ulike områder av problematferd, har ulike foreldreferdigheter i denne og tidligere studier vist å kunne ha varierende effekt på ulike områder av atferdsproblemer (Stormshak et al, 2000). Funnene har praktiske implikasjoner for foreldreintervensjon, hvor resultatene kan tyde på at det er behov for å fokusere spesielt på enkelte av foreldreferdighetene ved intervensjoner. Overordnet var det streng disiplin, inkonsekvent disiplin, positiv involvering og foreldretilsyn som viste å ha innvirkning på de ulike områdene av problematferd. Sett i forhold til tidligere studier har blant annet forsterkning av positiv atferd og foreldretilsyn tendert å synke med barns alder (Pardini et al, 2007; Bradly & Corwyn, 2012; Fite, Colder, Lochman & Wells, 2006). Flere av de negative foreldreferdighetene har vært identifisert i familier hvor barn har atferdsproblemer (Aunola & Nurmi, 2005; Snyder et al, 2005).

Foreldreintervensjoner har vist å ha positiv effekt på reduksjon i barns atferdsproblemer, men ikke alle familier viser å ha den samme positive effekten (Kjøbli et al, 2013). En mulig forklaring kan knyttes til forskjeller i foreldreferdigheters effekt på ulike områder av atferdsproblemer. I hvilken grad man kan skille mellom ulike former for problematferd krever mer forskning, men denne og tidligere studier antyder at det kan eksistere ulikheter. Funnene underbygger betydningen av å se barnet som en del av en større kontekst, hvor barn alene ikke er årsak til atferdsproblemer. Foreldreintervensjoner er har vist å være en god metode for å hjelpe barn med atferdsproblemer, men betydning av andre faktorer burde også tas hensyn til. Det vil videre i oppgaven bli diskutert noen av begrensningene ved denne

studien. Mulige begrensninger vil ha implikasjoner for studiens bidrag til eksisterende forskning, og i hvilken grad resultatene kan ansees å være valide og reliable.

6.5 Relabilitet og validitet

Resultatene må tolkes i lys av studiens styrker og svakheter. Studien undersøkte forholdet mellom foreldreferdigheter og tre ulike områder av problematferd (opposisjonell atferd, uoppmerksom atferd og atferdsvansker). Denne differensieringen i problematferd må ansees som en styrke sammenlignet med tidligere studier på området. Det muliggjøre å dokumentere ulike nyanserte effekter av foreldreferdigheter på barns atferdsproblemer. I tillegg er studiet basert på et stort utvalg av barn, som både inkluderte jenter og gutter (N=551). Tidligere tilsvarende studier er ikke funnet i norsk kontekst, og resultatene vil derfor være et viktig bidrag på alt eksisterende forskningslitteratur på området.

Begrepsvaliditet viser til forholdet mellom testens operasjonaliserte målinger og det underliggende teoretiske fenomenet testen er ment å måle (Grønmo, 2004). Denne studien har brukt mål på både foreldreferdigheter og barns problematferd. Foreldreferdigheter ble operasjonalisert ved bruk av PPI, hvor syv foreldreferdigheter ble undersøkt (streng disiplin, streng for alder, inkonsekvent disiplin, adekvat disiplin, positiv involvering, tydelige forventninger, tilsyn av barnet). PPI har ikke vært validert i et norsk utvalg tidligere (Kjøbli og Ogden, 2012). Instrumentet har vært oversatt og er validert i amerikansk kontekst. I hvilken grad ulike foreldreferdigheter har det samme meningsinnholdet, og er overførbart mellom amerikansk og norsk kontekst er usikkert. Studiens resultater kan dermed ha vært påvirket av forhold ved målingsinstrumentet.

Tre områder av problematferd (*opposisjonell atferd, uoppmerksom atferd og atferdsvansker*) ble operasjonalisert og målt gjennom ECBI foreldrerapportert spørreskjema. ECBI er et mye validert målingsinstrument, både nasjonalt og internasjonalt. Studier har blant annet gjennomført faktoranalyse, for å avgjøre hvor godt Burns og Patterson tre faktor modell (2000) egnest til å identifisere ulike typer atferdsproblemer hos barn. Med utgangspunkt i tre norske uavhengige utvalg, ble begreps validitet av ECBI 22 intensitetsskala vurdert (Hukkelberg et al, 2016). Utvalget besto både av jenter og gutter (2 – 12 år), med utviklende

eller alt etablerte atferdsproblem. Resultatene fra studien viset gjennomgående at en tredeling av atferdsproblemer; uoppmerksomhet, opposisjonell atferd og atferdsvansker

God statistisk validitet er et uttrykk for om tendensene som kommer frem i studiet vurderes reliable og nøyaktige nok til å vurderes (Kleven, 2007). Ved denne studien er det sentralt å trekke frem signifikante resultater i undersøkelsen. En styrke med studien er det store utvalg (N= 551), som gir statistisk styrke til å observere sammenhenger der hvor sammenhenger eksisterer. Det har i denne studien blitt anvendt en signifikans nivå på $p < .05$ ved samtlige vurderinger av korrelasjoner, t- tester og regresjonsanalyse. Der hvor målinger ikke møtte tilfredsstillende kriterier for signifikans nivå ble null hypotesen behold (ingen sammenheng). Det er en risiko for at sluttingene i denne studien er påvirket av type 1 feil, altså at man konkluderer med en sammenheng som ikke er til stede.

Den *indre validiteten* viser til studiens observert kovarians og hvilken slutning som trekkes i forhold til kausale forhold (Kleven, 2007). Trusler mot indre validitet er spesielt viktig for denne studien, da studien har et *ikke- eksperimentelt* design. Basert på et ikke-eksperimentelt kryss-seksjonelt design kunne denne studien ikke undersøke endringer i forholdet mellom ulike foreldreferdigheter og barns problematferd ved ulike tidspunkt.

På tross av den mangfoldige litteraturen på risikofaktorer, står forskning på forholdet mellom foreldreferdigheter og barns utvikling av atferdsproblemer ovenfor et retningsproblem. Hvorvidt enkelt faktorer forbundet med atferdsproblemer er kausale eller ikke, kan være vanskelig å vite (Moffitt & Scott, 2008). Noe av grunnen til dette, er at det nødvendigvis ikke eksisterer et linjert forhold mellom faktorer som kan føre til atferdsvansker, og mulig utfall (Nordahl et al.,2005). Ulike miljøfaktorer har vist individuelt eller i kombinasjon å kunne forsterke, forebygge eller redusere ugunstig utvikling hos barn (Domenech, Davis, Rodríguez & Bates, 2006). Forholdet mellom foreldrepraksis og barns atferdsproblemer har i tillegg vist å gå begge veier, da barn også har vist å påvirke foreldrepraksis (Hipwell et al, 2008). Å avgjøre retning eller kontrollere for alle mulige innvirkende faktorer er vanskelig, om ikke umulig. Studier som fokuserer på tidlig utvikling av atferdsproblemer er likevel avgjørende for å forstå etiologien og utviklingsmessige utfall for atferd.

For å styrke studiens indre validitet har slutninger og antagelser som kom frem i resultatene vært drøftet opp mot tidligere forskningslitteratur. Et bredt spekter av litteratur har overordnet

støttet eller avkrefte mange av de sentrale funnene i denne studien. Det er også vist til behov for mer forskning på områder hvor eksisterende litteraturen har vært mangelfull.

Mål på *reliabilitet* var i denne studien undersøkt ved hjelp av Cronbachs alfa. Samtlige av testene viste tilfredsstillende reliabilitetsmål på over .70, med unntak av *foreldretilsyn* ($\alpha = .63$). Tilfeldige målingsfeil kan på en side være med på å forklare noe av den lave verdien som kommer frem i resultatene. Blant annet kan foreldres varierende dagsform eller lav motivasjon for å fullføre spørreundersøkelsen ha innvirkning på målingene. I tillegg har ikke PPI vært validert i norsk kontekst, og er oversatt fra amerikansk. Mulige feil ved oversetning kan ha påvirket meningsinnholdet, og vil kunne ha konsekvenser for den indre konsistensen. Resultatene underbygger behovet for å måle gyldigheten av instrumentet, også innenfor norsk kontekst ved et seinere studie.

Studiens *ytre validitet* viser til resultatenes overføringsverdi utover studiens gitte rammer. Utvelgelsen av informanter i denne studien er basert på et *ikke sannsynlighetsutvalg* og spørsmål om representativitet vil derfor være relevant å diskutere i forhold til resultatenes overføringsverdi. Datamaterialet (N= 551) kom fra tre uavhengige studier hvor foreldre deltok i foreldreintervensjoner med formål om å hindre begynnende eller eksisterende atferdsproblemer hos barna (2-13 år). En klar styrke ved studien er det store utvalget, og representerer et større spekter av ulik grad av problematferd i flere aldersgrupper. Utvalget bærer en klar overvekt av gutter (75%) og hvor de fleste foreldrerapporteringene var basert på mødre som informanter. Begrensningene i utvalget vil kunne svekke den ytre validiteten ved overføring av resultater til jenter. Tidligere studier har observert signifikante forskjeller hvor ulike informanter har rapportert om barns atferdsproblemer. I hvilken grad resultatene i denne studien kan overføres til forhold også mellom barn og fedre er usikkert.

En annen risiko mot studiets ytre validitet knyttes til frivillighetsproblemet. Foreldre i utvalget var frivillig knyttet til en av tre uavhengige intervensjoner. Det kan eksistere signifikante forskjeller mellom foreldre som ønsker å være med i intervensjoner, sammenlignet med andre foreldregrupper. Studiens resultater vil også kunne påvirkes av en observatøreffekt. Foreldre som deltar i studien er informert om forskningsprosjektet, og svarene som blir gitt vil bli brukt og publisert i forskning. Det vil derfor kunne være en risiko for at foreldre ikke ønsker å rapportere om forhold som i samfunnet kan ansees som sosialt uakseptable. Det kan her tenkes at spørsmål knyttet til negative foreldreferdigheter kan bli underrapportert.

7 Konklusjon

Hensikten med denne studien var å undersøke hvordan foreldreferdigheter var relatert til ulike type problematferd (*opposisjonell-, uoppmerksomhet, og atferdsvansker*) hos barn. Datamaterialet kom fra tre uavhengige studier gjort ved Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge. Utvalget bestod av barn (gjennomsnittsalder = 7.7, N=551) med begynnende eller utviklende problematferd. Resultatene er basert på foreldrerapporterte data om foreldreferdigheter og barns problematferd.

De foreliggende resultatene antyder for det første at det eksisterte et mønster mellom positive og negative foreldreferdigheter i familier hvor barn har atferdsproblemer. Foreldre som praktiserer positive eller negative foreldreferdigheter, har en økt tendens til også å bruk andre foreldreferdigheter innenfor samme gruppe. I tillegg var det observert et negativt forhold mellom ulike positive og negative foreldreferdigheter. Forholdene er godt dokumentert ved tidligere studier, og man kan ut fra resultatene anta at det faktisk eksisterer et forhold mellom ulike foreldreferdigheter i dette utvalget. Resultatene dokumenterte også betydelige kjønn og aldersforskjeller. Eldre barn hadde høyere gjennomsnittsskåre innenfor samtlige av problemområdene sammenlignet med yngre barn. I tillegg hadde gutter en høyere gjennomsnittsskåre innenfor mer alvorlige atferdsvansker sammenlignet med jenter. Resultatene samsvarte overordnet med funn fra tidligere forskning. Sammenligning av studier er likevel vanskelig, og forskjeller i definisjoner av atferdsproblemer kan ha innvirkning på resultatene. Forholdet mellom foreldreferdigheter og barns atferdsproblemer ble også bekreftet i denne studien. Foreldreferdighetene kunne forklare varians i barns problematferd, og forklare størst varians i barns opposisjonelle atferd sammenlignet med de to andre problemområdene. Foreldreferdighetene som generelt viste å forsterke barns atferdsproblemer var streng disiplin og inkonsekvent disiplin, Foreldreferdighetene som var forbundet med reduksjon i barns atferdsproblemer var positiv involvering. Det ble i tillegg dokumentert forskjeller i effekten av enkelte foreldreferdigheter på ulike typer problematferd.

Resultatene bekrefter overordnet foreldres sentrale rolle i barns utvikling, og hvordan forskjellige foreldrepraksiser kan ha innvirkning på ulike former for problematferd. Studiet

står likevel ovenfor et retningsproblem, da barn også kan ha en betydelig innvirkning på foreldrepraksis. Generelle konklusjoner er derfor vanskelig å trekke basert på nåværende forskningsresultater. Det gjensidige forholdet er godt dokumentert i forskning, hvor atferdsproblemer har vist å kunne predikere negative foreldreferdigheter, og negative foreldreferdigheter kan predikert barns atferdsproblemer. Det er likevel usikkert om resultatene i denne studien er kontekstbundet og reflekterer forhold som hovedsak er gyldig innenfor utvalget. Resultatene må derfor tolkes i lys av studiens styrker og svakheter. Tidligere studier har blant annet dokumentert forskjeller i effekten av foreldreferdigheter i forhold til ulike kulturer og nabolag. I tillegg har det vært rettet kritikk mot eventuelle målingsfeil, og om målingsinstrumenter generelt er bedre egnet for å identifisere problematferd hos gutter sammenlignet med jenter.

Generelle begrensninger ved studien vanskeliggjør å trekke konklusjoner på forholdet mellom foreldreferdigheter og ulike typer problematferd utover studiens rammer. Senere studier burde undersøke forholdet knyttet til lignende og ulike kontekster. Det burde i tillegg undersøkes mulige forskjeller i kjønns atferds uttrykk, og i hvilken grad det faktisk eksisterer reelle kjønnsforskjeller i barns atferdsproblemer. Foreldreintervensjoner rettet mot familier hvor barn har problematferd viser overordnet god effekt. Økende empirisk kunnskap på forholdet mellom foreldreferdigheter og utvikling av ulike typer problematferd vil kunne styrke intervensjoner og utgjøre store forskjeller i barns oppvekst.

8 Litteraturliste

Anderson, K. E., Lytton, H. & Romney, D. M. (1986). Mothers' interactions with normal and conduct-disordered boys: Who affects whom? *Developmental Psychology*, 22(5), 604-609. doi:10.1037/0012-1649.22.5.604 (Hentet fra: <https://psycnet-apa-org.ezproxy.uio.no/fulltext/1987-04355-001.html>)

Aunola, K. & Nurmi, E. J. (2005). The role of parenting styles in childrens problem behavior. *Child Development*, 76(6), 1144-1156. Hentet fra: https://www.jstor.org/stable/3696624?seq=1#metadata_info_tab_contents

Azeredo, A., Moreira, D. & Barbosa, F. (2018). ADHD, CD, and ODD: Systematic review of genetic and environmental risk factors. *Research in developmental disabilities*, 82. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2017.12.010>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet. Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-08/id558007/>

Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. I J. Brooks-Gunn, R. M. Lerner & A. C. Petersen (Red.), *The encyclopedia on adolescence* (s. 746-758). New York: Garland Publishing

Beauchaine, T. P., Webster-Stratton, C. & Reid, M. J. (2005). Mediators, Moderators, and Predictors of 1-Year Outcomes Among Children Treated for Early-Onset Conduct Problems: A Latent Growth Curve Analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3). <http://dx.doi.org.ezproxy.uio.no/10.1037/0022-006X.73.3.371>

Befring, E. (2007). *Forskningsmetode med etikk og statistikk*. Oslo: Samlaget.

Berkout, V. O., Young, N. J. & Gross, M. A. (2011). Mean girls and bad boys: Recent research on gender differences in conduct disorder. *Aggression and violent behavior*, 16(6). <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.06.001>

Bosmans, G., Braet, C., Leeuwen, V. K. & Beyers, W. (2006). Do Parenting Behaviors Predict Externalizing Behavior in Adolescence, or Is Attachment the Neglected 3rd Factor? *Journal of youth and adolescence*, 25(3). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/s10964-005-9026-1>

Burns, L. G. & Patterson, R. D. (2000). Factor Structure of the Eyberg Child Behavior Inventory: A Parent Rating Scale of Oppositional Defiant Behavior Toward Adults, Inattentive Behavior, and Conduct Problem Behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(4). DOI: 10.1207/S15374424JCCP2904_9

Cai, X, Kaiser, P. A. & Hancock, B. T. (2010). Parent and Teacher Agreement on Child Behavior Checklist Items in a Sample of Preschoolers From Low-Income and Predominantly African American Families. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(2). https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1207/s15374424jccp3302_12

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2 utg.). New York: Department of psychology.

Coie, J. D. (2004). The impact of negative social experiences on the development of antisocial behavior. I B. J. Kupersmidt & A. K. Dodge (Red.), *Children's peer relations: From development to intervention* (s. 243–267). Washington, DC: American Psychological Association.

Cook, T. D., & Campbell, D. T. (1979). *Quasi- experimentation: Design and analysis issues for field settings*. Chicago: Rand-McNally

Crothers, L. M., Field, J. E., Kolbert, J. B., Bell, G. R., Blasik, J., Camic, L. A., Greisler, M. J. & Keener, D. (2007). Relational aggression in childhood and adolescence: Etiology, characteristics, diagnostic assessment, and treatment. *Counseling and Human Development*. 39(5). Hentet fra: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3865780/>

Costello, E. J., Mustillo, S., Erkanli, A., Keeler, G. & Angold, A. (2003). Prevalence and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence. *Archives of General Psychiatry*, 60(8). DOI:10.1001/archpsyc.60.8.837.

Crick, R. N. & Zahn- Waxler, C. (2003). The development of psychopathology in females and males: Current progress and future challenges. *Cambridge University Press*, 15(3). <https://doi.org/10.1017/S095457940300035X>

Crick, N., & Grotpeter, J. (1995). Relational Aggression, Gender, and Social-Psychological Adjustment. *Child Development*, 66(3). <https://doi.org/10.2307/1131945>

De Vaus, D. (2014). *Social research today. Surveys in social research* (6th ed.). New York: Taylor & Francis Ltd.

Dishion, J. T. & Patterson, R. G. (2015). The Development and Ecology of Antisocial Behavior in Children and Adolescents. I D, Cicchetti & D, J. Cohens (Red.), *Developmental Psychopathology. Bind. 3: Risk disorder and adaptation*, (s. 503- 541). New York: Wiley.

Domenech, M., Davis, R. M., Roderíguez, J. & Bates, C. S. (2006). Observed parenting practices of first-generation Latino families. *Journal of Community Psychology*, 34(2). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1002/jcop.20088>

Drugli, M. (2013). *Atferdsvansker hos barn: evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Eddy, J. M., Leve, D. L. & Fagot, I. B. (2001). Coercive family processes: A replication and extension of Patterson's coercion model. *Aggressive Behavior*, 27(1). [https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1002/1098-2337\(20010101/31\)27:1<14::AID-AB2>3.0.CO;2-2](https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1002/1098-2337(20010101/31)27:1<14::AID-AB2>3.0.CO;2-2)

Eyberg, S. M. & Ross, A. W. (1978). Assessment of child-behavior problems: The validation of a New Inventory. *Journal of Clinical Child Psychology*, 7(2). <http://dx.doi.org/10.1080/15374417809532835>

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics; and sex and drugs and rock 'n' roll* (4 utg.). London: SAGA Publications Ltd.

Fortin, L & Bigras, M. (1997). Risk factors exposing young children to behavior problems. *Emotional and behavioural difficulties*, 2(1). <https://doi.org/10.1080/1363275970020102>

Fossum, S., Mørch, W. T., Handegård, H. B., Drugli, B. M. & Larsson, B. (2009). Parent training for young Norwegian children with ODD and CD problems: Predictors and mediators of treatment outcome. *Scandinavian Journal of Psychology*, 50(2). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/j.1467-9450.2008.00700.x>

Galambos, L. N., Barker, T. E. & Almeida, M. D. (2003). Parents Do Matter: Trajectories of Change in Externalizing and Internalizing Problems in Early Adolescence. *Child development*, 74(2). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/1467-8624.7402017>

Gardner, M. E. F. (1989). Inconsistent Parenting: Is There Evidence for a Link with Children's Conduct Problems? *Journal of abnormal child psychology*, 17(2). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/BF00913796>

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helwig, C. C., To, S., Wang, Q., Liu, C. & Yang, S. (2013). Judgments and Reasoning About Parental Discipline Involving Induction and Psychological Control in China and Canada. *Child Development*, 85(3). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/cdev.12183>

Hipwell, A., Keenan, K., Kasza, K., Loeber, R., Loeber, S. M. & Bean, T. (2008). Reciprocal Influences Between Girls' Conduct Problems and Depression, and Parental Punishment and Warmth: A Six year Prospective Analysis. *Journal of abnormal child psychology*, 36(5). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/s10802-007-9206-4>

Hukkelberg, S. S. & Ogden, T. (2016). The Home and Community Social Behaviour Scales (HCSBS): dimensionality in social competence and antisocial behaviours. *Emotional &*

behavioural difficulties, 21(4). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1080/13632752.2016.1201638>

Hukkelberg, S. S., Reedtz, C. & Kjøbli, J. (2018). Construct validity of the Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI): An exploratory structural equation modeling approach. *European journal of psychological assessment*, 34(1).
<http://dx.doi.org.ezproxy.uio.no/10.1027/1015-5759/a000316>

Indergård, P. J., Fuglset, A. S., Krogh, F. & Urfjell, B. (2019, mars). Aktivitetsdata for psykisk helsevern for barn og unge 2017. *Norsk Pasientregister*. Helsedirektoratet: Oslo.
Hentet fra:

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1521/%C3%85rsrapport%20BUP%202018.pdf>

Kazdin, E. A. (1997). Practitioner Review: Psychosocial Treatments for Conduct Disorder in Children. *Journal of child psychology and psychiatry*, 38(2). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01851.x>

Kline, P. (1999). *The handbook of psychological testing* (2nd ed.).
London: Routledge

Kjøbli, J. & Ogden, T. (2012). A randomized effectiveness trial of brief parent training in primary care settings. *Prevention science*, 13(6). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/s1121-012-0289-y>

Kjøbli, J., Nærde, A., Bjørnebekk, G. & Askeland, E (2013). Maternal mental distress influences child outcomes in brief parent training. *Child and adolescent mental health*, 19(3).
<https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/camh.12028>

Kremer, K. P., Flower, A., Huang, J. & Vaughna, M. G. (2016). Behavior problems and children's academic achievement: A test of growth-curve models with gender and racial differences. *ScienceDirect*, 67. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.06.003>

Lamborn, S. D., & Felbab, A. J. (2003). Applying ethnic equivalence and cultural values models to African-American teens' perceptions of parents. *Journal of Adolescence*, 26(5). [https://doi.org/10.1016/S0140-1971\(03\)00059-9](https://doi.org/10.1016/S0140-1971(03)00059-9)

Lee, E. H., Zhou, Q., Ly, J., Main, A., Tao, A., & Chen, S. H. (2014). Neighborhood characteristics, parenting styles, and children's behavioral problems in Chinese American immigrant families. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 20(2). <https://doi.org/10.1037/a0034390>

Mackenbach, D. J., Ringoot, P. A., Van Der Ende, J., Verhulst, C. F., Jaddoe, V. W. V., Hofman, A., Jansen, W. P. & Tiemeier, W. H. (2014). Exploring the Relation of Harsh Parental Discipline with Child Emotional and Behavioral Problems by Using Multiple Informants. *The Generation R Study. PLoS One*, 9(8). DOI: 10.1371/journal.pone.0104793

Maughan, B., Rowe, R., Messer, J., Goodman, R. & Meltzer, H. (2004). Conduct Disorder and Oppositional Defiant Disorder in a national sample: developmental epidemiology. *Journal of child psychology and psychiatry*, 45(3). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/j.1469-7610.2004.00250.x>

Merrell, W. K., Streeter, L. A., Boelter, W. E., Caldarella, P., & Gentry, A. (2001). Validity of the home and community social behavior scales: comparisons with five behavior-rating scales. *Psychology in the Schools*, 38(4). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1002/pits.1021>

Moffitt, E. T. (1993). Adolescence-limited and lifecourse-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological review*, 100(4). Hentet fra: http://users.soc.umn.edu/~uggen/Moffitt_PR_93.pdf

Moffitt, E. T. (2005). Genetic and environmental influences on antisocial behaviors: Evidence from behavioral-genetic research. *Advances in Genetics*, 55. [https://doi.org/10.1016/S0065-2660\(05\)55003-X](https://doi.org/10.1016/S0065-2660(05)55003-X)

Moffitt, E. T. (2006). Life-course persistent versus adolescencelimited antisocial behavior. I D. Cicchetti. & D. J. Cohen. (Red.), *Developmental psychopathology* (s. 570-598). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.

Moffitt, E. T., Arseneault, L., Jaffee, R. S., Cohen, K. J., Koenen, C. K., Odgers, L. C., Slutska, S. W. & Viding, E. (2008). Research Review: DSM-V conduct disorder: research needs for an evidence base. *Journal of child psychology and psychiatry* 49(1). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/j.1469-7610.2007.01823.x>

Moffitt, E. T. & Caspi, A. (2001). Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways among males and females. *Development and Psychopathology*, 13(2). Hentet fra: <https://www-cambridge-org.ezproxy.uio.no/core/journals/development-and-psychopathology/article/childhood-predictors-differentiate-lifecourse-persistent-and-adolescencelimited-antisocial-pathways-among-males-and-females/9C56830680C091AFD617995169572ED3>

Moffitt, E. T., Caspi, A., Harrington, H. & Milne, J. B. (2002). Males on the life-course persistent and adolescence-limited antisocial pathways: Follow-up at age 26. *Development and psychopathology*, 14(1). Hentet fra: <https://www-cambridge-org.ezproxy.uio.no/core/journals/development-and-psychopathology/article/males-on-the-lifecoursepersistent-and-adolescencelimited-antisocial-pathways-followup-at-age-26-years/E5D4B03817AF5204A23C5A18801F6D06>

Moffitt, E. T., Caspi, A., Rutter, M. & Silva, P. A. (2001). *Sex differences in antisocial behavior: Conduct disorder, delinquency and violence in the Dunedin Longitudinal Study*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Moffitt, E. T. & Scott, S. (2008). Conduct Disorders of Childhood and Adolescence. I A. Thapar., D. S. Pine., J. F. Leckman., S. Scott., M. J. Snowling & E. Taylor (Red.), *Rutter's Child and Adolescent Psychiatry* (543-564). UK: Wiley-Blackwell.

Munkvold, L., Lundervold, A., Lie, A. S. & Manger, T. (2009). Should there be separate parent and teacher-based categories of ODD? Evidence from a general population. *Journal of child psychology and psychiatry*, 50(10). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/j.1469-7610.2009.02091.x>

Nordahl, T., Sørli, M., Manger, T. & Tveit, A. (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge. Teoretisk og praktisk tilnærming*. Oslo: Fagbokforlaget.

Ogden, T. (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Ogre, M., Stokholm, R. A. & Drægri, I. (2019, 06. februar). Rekordmange unge kriminelle i Oslo. TV2. Hentet fra: <https://www.tv2.no/a/10394850/>

Patterson, R. G. (1982). *Coercive family process*. USA: Castalia publishing company.

Patterson, R. G. (2002). The early development of coercive process. I B. J. Reid, R. G. Patterson. & J. Snyder. (Red). *Antisocial behavior in children and adolescents. A developmental analysis and Model for Intervention* (s. 147–172). Washington, DC: American Psychological Association.

Patterson, R. G. (2016). Coercion Theory: The Study of Change. I J. T. Dishion. & J. J. Snyder. (Red.), *Oxford library of psychology. The Oxford handbook of coercive relationship dynamics* (s. 7-22). New York: Oxford University Press.

Patterson, R. G. & Dishion, P. C. (2000). Outcomes and methodological issues relation to treatment of antisocial children. I T. R. Giles (Red.), *Plenum behavior therapy series. Handbook of effective psychotherapy* (s. 43-88). New York: Plenum Press.

Pardini, A. D., Fite, J. P. & Burke, D. J. (2007). Bidirectional Associations between Parenting Practices and Conduct Problems in Boys from Childhood to Adolescence: The Moderating Effect of Age and African-American Ethnicity. *Journal of abnormal child psychology*, 36(5). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/s10802-007-9162-z>

Reedtz, C., Bertelsen, B., Lurie, J., Handegård, H. B., Clifford, G., & Morch, W. (2008). Eyberg child behavior inventory (ECBI): Norwegian norms to identify conduct problems in children. *Scandinavian journal of psychology*, 49(1). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/j.1467-9450.2007.00621.x>

Rodríguez, D. M., Davis, R. M., Rodríguez, J. & Bates, C. S. (2006). Observed parenting practices of first-generation Latino families. *Journal of community psychology*, 34(2).
<https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1002/jcop.20088>

Skogen, J. C. & Torvik, F. A. (2013). Atferdsforstyrrelse blant barn og unge i Norge: Beregnet forekomst og bruk av hjelpetiltak. *Folkehelseinstituttet*. Hentet fra
<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2013/rapport-20134-pdf.pdf>

Shadish, W. R., Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2002). *Experimental and quasiexperimental designs for generalized causal inference*. Boston: Houghton Mifflin.

Smetana, G. J. (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current opinion in psychology*, 15(19–25). <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.012>

Smith, L. (2004). *Barn med atferdsvansker- en utviklingspsykopatologisk tilnæringsmåte*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Snyder, J. (2015). Coercive Family Processes and the Development of Child Social Behavior and Self- Regulation. I T. J. Dishion & J. Snyder (Red.), *The Oxford handbook of coercive relationship dynamics*. England: Oxford University Press
<http://dx.doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199324552.013.10>

Snyder, J., Cramer, A., Afrank, J. & Patterson, R. G. (2005). The contributions of ineffective discipline and parental hostile attributions of child misbehavior to the development of conduct problems at home and school. *Developmental Psychology*, 41(1).
<http://dx.doi.org.ezproxy.uio.no/10.1037/0012-1649.41.1.30>

Snyder, J. & Patterson, R. G. (1995). Individual differences in Social Aggression: A Test of a Reinforcement Model of Socialization in the Natural Environment. *Behavior therapy*, 26(2).
[https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(05\)80111-X](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(05)80111-X)

Solholm, R., Askeland, E., Christiansen, T. & Duckert, M. (2005). Parent Management Training- Oregon-modell. Teori, behandlingsprogram og implementering i Norge. Tidsskrift for Norsk psykologforening, 42(7). Hentet fra: <https://www.nubu.no/getfile.php/131610-1216298817/Filer/nubu.no/Internett/Aktuelt/Medieklipp/Parent%20Managment%20Training%20-%20Oregon%20modellen%3B%20Teori%2C%20behandlingsprogram%20og%20implementering%20i%20Norge.pdf>

Solholm, R., Kjøbli, J. & Christiansen, T. (2013). Early Initiatives for Children at Risk- Development of a Program for the Prevention and Treatment of Behavior Problems in Primary Services. *Prevention Science*, 14(6). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/s11121-012-0334-x>

Sorkhabi, N. & Mandara, J. (2013). Are the effects of Baumrind`s parenting styles culturally specific or culturally equivalent? R, E. Larzelere., A, S. Morris & A, W. Harrist (Red.), *Authoritative Parenting: Synthesizing Nurturance and Discipline for Optimal Child Development* (s.113-135). American Psychological Association.

Statistisksentralbyrå, 2018. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Hentet fra: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/ifhus/aar>

Stormshak, E. A., Bierman, K. L., McMahon, R. J., Lengua, L. J., Coie, J. D., Dodge, K. A., Greenberg, M. T., Lochman, J. E. & Pinderhughes, E. (2000). Parenting practices and child disruptive behavior problems in early elementary school. *Journal of clinical child and adolescent psychology*, 29(1). https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1207/S15374424jccp2901_3

Sørli, M. (2000). *Alvorlige atferdsproblemer og lovende tiltak i skolen: en forskningsbasert kunnskapsstats*. Oslo: Praxis Forlag.

Radliff, K. M. & Joseph, L. M. (2011). Girls Just Being Girls? Mediating Relational Aggression and Victimization. Preventing school failure: *Alternative education for children and youth*, 55(3). <https://doi.org/10.1080/1045988X.2010.520357>

Reedtz, C., Bertelsen, B., Lurie, J., Handegård, B. H., Clifford, G. & Mørch, W.-T. (2008). Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI): Norwegian norms to identify conduct problems in children. *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(1). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1111/j.1467-9450.2007.00621.x>

Reid, M. J., Webster-Stratton, C. & Beauchaine, P. T. (2001). Parent training in head start: A comparison of program response among African American, Asian American, Caucasian, and Hispanic mothers. *Prevention Science*, 2(4). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1023/A:1013618309070>

Rojas, S. (2018, 22. august). Stadig mer aktiv rekrutering inn i gjeng miljøene: - På et eller annet tidspunkt må det også slå inn et selvstendig ansvar. *TV2*. Hentet fra: <https://www.tv2.no/a/9937782/>

Webster-Stratton, C. & Hammond, M. (1998). Conduct problems and level of social competence in Head Start children: Prevalence, pervasiveness, and associated risk factors. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1(2). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1023/A:1021835728803>

Weis, R., Lovejoy, M. C. & Lundahl, W. B. (2005). Factor Structure and Discriminative Validity of the Eyberg Child Behavior Inventory With Young Children. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27(4). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/s10862-005-2407-7>

Weisz, J.R., Sandler, I.N., Durlak, J.A., & Anton, B.S. (2005). Promoting and protecting youth mental health through evidence-based prevention and treatment. *American Psychologist*, 60(6). Hentet fra: <https://psycnet-apa-org.ezproxy.uio.no/fulltext/2005-11115-005.html>

Zoccolillo, M. (1993). Gender and the development of Conduct Disorder. *Development and Psychopathology*, 5(1-2). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1017/S0954579400004260>

Ørstavik, R., Gustavson, K., Rohrer-Baumgartner, N., Biele, G., Furu, K., Karlstad, Ø., Reichborn-Kjennerud, T., Borge, T. & Aase, H. (2016). *ADHD I Norge. En statistisk rapport*

(Folkehelseinstituttet rapport 2016:4). Hentet fra: <https://www.fhi.no/publ/2016/adhd-i-norge/>

Vedlegg / Appendiks

Parenting Practieces Interview (PPI). Se vedlegg *Synspunkt på barneoppdragelse* s. 12- 19

Streng disiplin	01b + 02b + 03b + 01d + 02d + 03d + 01h + 02h + 03h + 01i + 02i + 03i + 05e + 05f
Streng for alder	01f + 02f + 03f + 01j + 02j + 03j + 04a + 04b + 11e
Inkonsekvent disiplin	01c + 02c + 03c + 01e + 02e + 03e + 01g + 02g + 03g + 01k + 02k + 03k + 11a + 11b + 11c + 11d
Positive involvering	06b + 06c + 06d + 06e + 06f + 07a + 08a + 08b + 09a + 09b + 09c + 09d + 09e + 09f + 09g
Foreldretilsyn	12a + 13a + 14a + 14b + 14c + 15a + 15b + 15c + 15d
Tydelige forventninger	10a + 10b + 10c
Adekvat disiplin	01c + 02c + 03c + 01e + 02e + 03e + 01g + 02g + 03g + 01k + 02k + 03k + 11a + 11b + 11c + 11d

The Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI). Se vedlegg *Barnets atferd* s. 7- 8 i

Atferdsproblemer	05a + 07a + 08a + 09a + 10a + 11a + 12a + 13a + 14a + 17a + 19a + 21a + 22a + 23a + 24a + 25a + 26a + 27a + 30a + 31a + 32a + 34a
Opposisjonell atferd	05a + 07a + 08a + 09a + 10a + 11a + 12a + 13a + 14a + 17a
Uoppmerksomhet	30a + 31a + 32a + 34a
Atferdsvansker	19a + 21a + 22a + 23a + 24a + 25a + 26a + 27a

Spørreskjema til foreldre/foresatte

Hei! Her kommer en del spørsmål om deg og ditt barn. Når du svarer velger du det svaralternativet som du utviddelbart synes passer best. Det er altså ikke meningen at du skal sitte og gruble lenge på hvert spørsmål. Dersom du er usikker på et spørsmål, kryss av for det alternativet som du mener er mest sannsynlig.

Spør gjerne om hjelp dersom du lurer på noe underveis.

Fyll helst ut skjemaet med svart eller blå kulepenn. Hvis du krysser av i feil rute eller omkjenner deg, skriver vi det feilet som ikke gjelder - slik:

Ja Nei

Her blir røde ruter som det riktige svaret

Utfyllingsdato (dd/mm/åå):
[] [] / [] [] / [] []

Besvart av:

- Mor Far Stenor Stefar Fosteremor Fosterfar

Amnen - beskriv: _____

Barnets kjønn:

- Gutte Jente

Hvilken kommune bor du i? _____

Hvor ble din familie rekruttert?

- Barneven Barnebage

- BUP Skole

Helsestasjon Annen tjeneste - beskriv: _____

- PPT

Hvor gammel er du?

[] [] år

Hva er barnets fødselsdato (dd/mm/åå)?

[] [] / [] [] / [] []

10001

Bakgrunnsinformasjon

1. Hva er ditt morsmål?
- Norsk Samisk Urdu Engelsk Svensk Dansk Finnsk
 - Annert morsmål - beskriv: _____

2. Hvilket land er du født i?
- Norge Pakistan Sverige Danmark Finland Vietnam Somalia
 - Annert land - hvilket: _____

3. Dersom du ikke er født i Norge, hvilket år flyttet du til Norge?
[] [] [] []

4. Hva gjør du / hva jobber du med? Flere svar mulig.
- Yrkesaktiv Arbeidsledig, arbeidssøkende, på tiltak
 - Student eller skoleelev Trygdet, under utføring, har overgangssmåd
 - Foreldrepensjon Annen sysselsetting - beskriv: _____
 - Hjemmeværende

De 10 neste spørsmålene besvares dersom du er yrkesaktiv
(F.eks. sekretær, elektriker, barnehageassistent, hjelpepleier)

5. Hva er yrkestittelen din? _____

6. Hvor mange tim er jobber du i uken?
[] [] , [] [] timer
(F.eks. 37,5 timer)

10001

Om barnet og familien

7. Ved siden av dette barnet, hvor mange andre barn bor i familien?

- Ingen andre utenom dette barnet 5 andre barn
 1 annet barn 6 andre barn
 2 andre barn 7 andre barn
 3 andre barn 8 eller flere barn
 4 andre barn

8. I tillegg til deg selv, hvor mange andre voksne bor i familien?

- Ingen andre voksne enn meg 4 andre voksne
 1 annen voksen 5 andre voksne
 2 andre voksne 6 eller flere andre voksne
 3 andre voksne Vet ikke

9. For barnet ble født, var du (eller barnets biologiske mor) innlagt på sykehus på grunn av komplikasjoner i svangerskapet?

- Ja Nei Vet ikke

10. Veide barnet mindre enn 2500 gram da han/hun ble født?

- Ja Nei Vet ikke

11. Ble barnet igjen på sykehuset når du (eller biologisk mor) reiste hjem?

- Ja Nei Vet ikke

12. Har barnet noen gang vært så syk at du trodde det skulle dø?

- Ja Nei Vet ikke

13. Har barnet hatt hodeskade med tap av bevissthet?

- Ja Nei Vet ikke

14. Har barnet hatt brannskader så det måtte på sykehus?

- Ja Nei Vet ikke

15. Har barnet hatt forgiftning så det måtte på sykehus?

- Ja Nei Vet ikke

16. Har barnet hatt en skade som førte til benbrudd

- Ja Nei Vet ikke

17. Hvordan vil du beskrive barnets helse i sin alminnelighet?

- Utmerket God Rimelig bra Dårlig

18. Har barnet hatt noen alvorlige helseproblemer under oppveksten?

- Nei
 Vet ikke
 Ja - beskriv: _____

Barnehage og skole

19. Går barnet i barnehagen for tiden (eller i ferier: vil han eller hun begynne igjen når ferien er over)?

- Ja Nei Ikke aktuelt

20. Går barnet på skolen (eller i ferier: vil han eller hun begynne igjen når ferien er over)?

- Nei Ja - oppgi klassetrinn:

21. Dersom barnet ikke går på skole eller i barnehage, hvor passes barnet på dagtid?

- Hjemme med foresøgere eller annet familiemedlem I familiebarnehage
 Hjemme med dagmamma eller praktikant Arnet barnepass - beskriv: _____
 Hos dagmamma _____

Spørsmål 22-26 besvares hvis barnet går på skole

22. Har barnet blitt utvist fra skolen i løpet av de siste 6 månedene?

- Ja Nei Vet ikke

Følgende to spørsmål besvares hvis barnet har blitt utvist fra skolen

23. Hvor mange ganger har barnet blitt utvist fra skolen?

- 1 gang 2 ganger 3 ganger 4 ganger 5 ganger 6 eller flere ganger

24. Hvor mange dager har barnet vært utvist fra skolen?

- Ingen dager 1-10 dager 11-30 dager 31-60 dager

25. Går barnet i en spesiell klasse eller deltar i et spesielt opplæringsiltak?

- Ja Nei Vet ikke

26. Hvor mange dager har barnet gått glipp av de siste 30 skoledagene?

- 3 eller færre
 Mer enn 3, men mindre enn 15 (mindre enn halvparten av tiden)
 Mer enn 15 dager (over halve tiden)

Bakgrunnsinformasjon

27. Hva beskriver best din sivilstatus?

- Ugift
 Gift eller samboende med barnets andre biologiske foreldre
 Gift eller samboende med andre enn barnets biologiske foreldre
 Gift, men bor ikke sammen med ektefelle
 Separert
 Skilt
 Enke/enkemann

28. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- 9-årig grunnskole eller kortere
 1-2-årig videregående
 Videregående yrkesfag
 3-årig videregående allmennfaglig, gymnas
 Høyskole, universitet inntil 4 år (bachelor, cand. mag, sykepleier, lærer, ingeniør)
 Universitet, høyskole, mer enn 4 år (master, hovedfag, embetsksamen)

29. Hva er familiens årsinntekt (inkludert økonomisk støtte og bidrag)?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

kroner

30. Hvor mange personer lever på denne inntekten?

--	--

personer

31. Har familien noen ekstraordinær støtte utenom barnetrygd?

- Ja Nei

10001

36343

Spørsmål om din helse

32. Hvordan vurderer du din helse, sånn i alminnelighet?

- Meget god God Verken god eller dårlig Dårlig Meget dårlig

33. Føler du deg stort sett sterk og opplagt, eller trett og sliten?

- Meget sterk og opplagt Ganske trett og sliten
 Sterk og opplagt Trett og sliten
 Ganske sterk og opplagt Svært trett og sliten
 Både - og

34. Når du tenker på hvordan du har det for tida, er du stort sett fornøyd med tilværelsen, eller er du stort sett misfornøyd?

- Svært fornøyd Nokså misfornøyd
 Meget fornøyd Meget misfornøyd
 Nokså fornøyd Svært misfornøyd
 Både - og

Nedenfor finner du en oppstilling av plager som man av og til har. Les nøye gjennom dem én for én, og angit dereiter hvor mye hvert enkelt problem har plaget deg eller vært til besvær i løpet av de siste 14 dagene.

Hvor mye har du, i løpet av de siste 14 dagene vært plaget av:	Ikke i det hele tatt	Litt	Måtelig	Ganske mye	Veldig mye
35. Nervøsitet/indre uro	☐	☐	☐	☐	☐
36. Stadig redd eller engstelig	☐	☐	☐	☐	☐
37. Følelse av håpløshet med tanke på framtiden	☐	☐	☐	☐	☐
38. Mye bekymret eller urolig	☐	☐	☐	☐	☐
39. Nedtrykt, tungsindig	☐	☐	☐	☐	☐

40. Har du fått diagnosen AD/HD (hyperkinetisk forstyrrelse)?

- Ja Nei

10001

36343

Barnets atferd

Bruksanvisning: Nedenfor er det en del utsagn som beskriver barns atferd. Vær vennlig og (1) sett et kryss for det tallet som tilsvarer hvor ofte atferden på nåværende tidspunkt forekommer hos ditt barn, og (2) sett et kryss for enten «Ja» eller «nei» avhengig av om denne atferden på nåværende tidspunkt oppleves som et problem for deg.

1. Somler med påkledding	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	
2. Somler eller haler ut tiden ved måltider	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	
3. Dårlig bordskikk	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	
4. Nekter å spise maten som blir servert	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
5. Nekter å utføre daglige gjøremål når han/hun blir bedt om det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	
6. Somler/haler ut tiden med kveldsstellet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	
7. Nekter å legge seg til fastsett tid	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
8. Følger ikke husregler av seg selv	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
9. Adlyder ikke uten trussel om straff	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
10. Reagerer med trass hvis han/hun blir bedt om å gjøre noe	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
11. Krangler/diskuterer med foreldre om regler	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
12. Blir sint hvis hun/han ikke får det om hun/han vil	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
13. Har sinne/raserianfall	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	
14. Er frekk overfor voksne	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	
15. Syter, klager	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
16. Gråter lett	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei

10001

36343

17. Hylér og skriker	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
18. Slår foreldrene	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
19. Gulegger leker og andre ting	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
20. Er skjedesløs/uforsiktig med leker og annet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
21. Styler	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
22. Lyver	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
23. Etter eller provoserer andre barn	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
24. Krangler med venner på egen alder	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
25. Krangler med søsken	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
26. Slås med venner på egen alder	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
27. Slås med søsken	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
28. Forsøker stadig å få oppmerksomhet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
29. Avbryter andre	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
30. Blir lett distraheret	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
31. Har vansker med å konsentrere seg	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
32. Har vansker med å fullføre en oppgave	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
33. Har vansker med å underholde seg selv	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
34. Har vansker med å konsentrere seg om en ting av gangen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
35. Er overaktiv og rastløs	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei
36. Sengevæting	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Ja ☐ Nei

10001

36343

Her skal du vurdere barnets atferd. Basert vurderingen på dine observasjoner de siste tre månedene.

Vurderingsskalaen etter hvert ledd er delt inn på følgende måte:

Aldri 1 2 3 4 5
Noen ganger **Oftre**

Aldri: Velg dette alternativet dersom barnet ikke viser en bestemt atferd eller dersom du ikke har hatt anledning til å observere denne atferden.

Oftre: Velg dette alternativet dersom barnet hyppig viser en bestemt atferd.

Noen ganger: Velg ett av alternativene 2, 3 eller 4 dersom du vurderer at barnet/ungdommen viser atferden i en grad som ligger et sted mellom de to ytterpunktene.

DEL A - Hvor ofte forekommer disse hos ditt barn?

	Aldri	Noen ganger	Oftre
1. Samarbeider med kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
2. Takler greit overgangene mellom ulike aktiviteter	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
3. Fullfører plikter uten påminnelse	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
4. Hjelper kamerater/venninner hvis de trenger det	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
5. Deltar i familie- eller gruppeaktiviteter på en hensiktsmessig måte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
6. Forsiar kameraters/venniners behov og problemer	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
7. Forholder seg rolig når det oppstår problemer	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
8. Hører etter og følger beskjeder fra foreldre/foresatte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
9. Inviterer kamerater/venninner med på aktiviteter	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
10. Ber om klarføring av beskjeder på en akseptabel måte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
11. Har ferdigheter/evner som kamerater/venninner ser opp til/beundrer	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
12. Er aksepterende overfor kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
13. Fullfører plikter på en selvstendig måte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
14. Fullfører plikter eller andre oppgaver innen tidsfristen	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
16. Følger familiens og nærmiljøets regler	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
15. Gir seg eller inngår hensiktsmessige kompromisser med kamerater	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
17. Oppfører seg akseptabelt på skolen	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
18. Spør om hjelp på en akseptabel måte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
19. Er sammen med mange forskjellige kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
20. Gjør arbeid på en tilfredsstillende måte i forhold til sitt eventyr	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
21. Er flink til å sette i gang eller bli med på samtaler med kamerater	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
22. Er sensitiv for andres følelser	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
23. Reagerer akseptabelt på korrigering fra foreldre/foresatte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

10001

DEL A - Hvor ofte forekommer disse hos ditt barn?

	Aldri	Noen ganger	Oftre
24. Kontrollerer temperamentet sitt når han/hun blir sint	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
25. Trer inn i pågående aktiviteter med kamerater på en akseptabel måte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
26. Har gode lederskapskap	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
27. Tilpasser seg forventningene til oppførsel i ulike situasjoner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
28. Legger merke til og rose andres prestasjoner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
29. Er selvhverdende på en akseptabel måte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
30. Blir involvert med på aktiviteter av kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
31. Har selvkontroll	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
32. Blir «sett opp til» og respektert av kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

DEL B - Hvor ofte forekommer disse hos ditt barn?

	Aldri	Noen ganger	Oftre
1. Legger skylden for egne problemer på andre	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
2. Tar ting som tilhører andre	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
3. Er trossig overfor foreldre/foresatte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
4. Jukser i skolearbeid og/eller i lek/spill	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
5. Havner i slåsskamp	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
6. Er uerflig i lyver	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
7. Etter og gjør narr av andre	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
8. Viser mangel på respekt, er frekk	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
9. Blir lett provosert, har «kort lunte»	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
10. Ignorerer/overser foreldre/foresatte	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
11. Oppfører seg som om han/hun er bedre enn alle andre	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
12. Skader eller ødelegger andres eiendeler	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
13. Nektet å dele med andre	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
14. Har temperamentsutbrudd eller raserianfall	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
15. Tar ikke hensyn til andres følelser eller behov	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
16. Er overtdrvent oppmeksomhetskreverende overfor voksne	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
17. Truer andre, er verbalt aggressiv	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
18. Banner eller hukler et størende språk	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
19. Er fysisk aggressiv	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
20. Fornærmer kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

10001

DEL B - Hvor ofte forekommer disse hos ditt barn?

	Aldri	Noen ganger	Ofte
21. Syter og klager	☐ 1	☐ 2	☐ 3
22. Kamlangt og morsister andre kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3
23. Er vanskelig å kontrollere	☐ 1	☐ 2	☐ 3
24. Plager og sjenerer andre	☐ 1	☐ 2	☐ 3
25. Havner i bråk på skolen eller i nærmiljøet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
26. Forsvrytter pågående aktiviteter	☐ 1	☐ 2	☐ 3
27. Skryter og bløffer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
28. Er ikke til å stole på	☐ 1	☐ 2	☐ 3
29. Er grusom med andre personer eller dyr	☐ 1	☐ 2	☐ 3
30. Handler impulsivt, uten å tenke seg om	☐ 1	☐ 2	☐ 3
31. Blir lett irritert	☐ 1	☐ 2	☐ 3
32. Krever hjelp fra kamerater/venninner	☐ 1	☐ 2	☐ 3

Her er en liste over egenskaper som barn eller ungdom kan ha i større eller mindre grad. For hver egenskap, kryss av hvordan den passer for ditt barn. Fyll inn ruten for tallet 2 hvis beskrivelsen passer bra eller ofte og for tallet 1 hvis beskrivelsen passer til en viss grad eller iblant. Hvis beskrivelsen ikke passer for ditt barn, fyll inn ruten for 0. Vennligst svar så godt du kan på alle spørsmålene selv om noen ikke passer for ditt barn.

	Passer ikke (så langt du vet)	Passer til en viss grad eller iblant	Passer bra eller ofte
1. Klager over ensomt	☐ 0	☐ 1	☐ 2
2. Gråter mye	☐ 0	☐ 1	☐ 2
3. Er redd for å tenke eller gjøre noe galt	☐ 0	☐ 1	☐ 2
4. Synes at han/hun må være perfekt	☐ 0	☐ 1	☐ 2
5. Klager over eller synes at ingen er glad i ham/henne	☐ 0	☐ 1	☐ 2
6. Føler at andre er ute etter ham/henne	☐ 0	☐ 1	☐ 2
7. Føler seg minderverdig eller underlegen	☐ 0	☐ 1	☐ 2
8. Nervøs, oppspilt eller anspekt	☐ 0	☐ 1	☐ 2
9. For redd eller engstelig	☐ 0	☐ 1	☐ 2
10. Har for sterk skyldfølelse	☐ 0	☐ 1	☐ 2
11. Blir lett flau eller forlegen	☐ 0	☐ 1	☐ 2
12. Misunnosom	☐ 0	☐ 1	☐ 2
13. Ulykkelig, trist eller deprimert	☐ 0	☐ 1	☐ 2
14. Bekymrer seg	☐ 0	☐ 1	☐ 2

10001

369343

Synspunkter på barneoppdragelse

Disse spørsmålene omhandler forskjellige måter å oppdra barn på. Hvor ofte gjør du vanligvis det som står i hvert av punktene nedenfor når barnet ditt ikke oppfører seg som ønsket (gjør noe han/hun ikke får lov til)?

1) Hvor ofte gjør du dette når barnet gjør noe negativt eller uønsket?

	Aldri	Sjelden	Noen ganger av tiden	Halvparten av tiden	Ofte	Svært ofte	Alltid
a) Merker meg det, uten å gjøre noe med det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Hever stemmen (skjenner og skraker)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Får barnet til å rette opp feilen eller gjøre opp det han/hun har gjort	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
d) Truer med straff, men uten å straffe (både fysisk og ikke-fysisk straff)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
e) Gir barnet en «tenkepause» (ber barnet om å gå på rommet sitt o.l.)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
f) Gir barnet husarrest	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
g) Fjerner goder (som å se på TV, miste «lördagsgodter» o.l.)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
h) Gir barnet ris	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
i) Gir ørefik eller «dasker til» barnet (ikke ris)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
j) Gir barnet ekstra arbeidsoppgaver	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
k) Diskuterer problemet med barnet eller stiller spørsmål	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

10001

369343

2) Hvis barnet ditt slår et annet barn, hvor sannsynlig er det at du vil gjøre følgende:

	Ikke sann-synlig	Lite sann-synlig	Noe sann-synlig	Moderat sann-synlig	Sann-synlig	Veldig sann-synlig	Svært sann-synlig
a) Merker meg det, uten å gjøre noe med det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Hever stemmen (roper og skraker)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Får barnet til å rette opp feilen eller gjøre opp det han/hun har gjort	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
d) Truer med straff, men uten å straffe (både fysisk og ikke-fysisk straff)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
e) Gir barnet en «tenkepause» (ber barnet om å gå på rommet sitt o.l.)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
f) Gir barnet husarrest	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
g) Fjerner goder/privilegier (som å se på TV, miste «lördagsgodter» o.l.)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
h) Gir barnet ris	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
i) Gir barnet ørefløy eller «dasker til» barnet på annet vis (ikke ris)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
j) Gir barnet ekstra arbeidsoppgaver	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
k) Diskuterer problemet med barnet eller stiller spørsmål	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

10001

36343

3) Hvis barnet nekter å gjøre hva du har bedt ham/henne om å gjøre, hvor sannsynlig er det at du vil gjøre følgende:

	Ikke sann-synlig	Lite sann-synlig	Noe sann-synlig	Moderat sann-synlig	Sann-synlig	Veldig sann-synlig	Svært sann-synlig
a) Merker meg det, uten å gjøre noe med det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Hever stemmen (roper og skraker)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Får barnet til å rette opp feilen eller gjøre opp det han/hun har gjort	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
d) Truer med straff, men uten å straffe (både fysisk og ikke-fysisk straff)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
e) Gir barnet en «tenkepause» (ber barnet om å gå på rommet sitt o.l.)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
f) Gir barnet husarrest	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
g) Fjerner goder/privilegier (som å se på TV, miste «lördagsgodter» o.l.)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
h) Gir barnet ris	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
i) Gir barnet ørefløy eller «dasker til» barnet på annet vis (ikke ris)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
j) Gir barnet ekstra arbeidsoppgaver	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
k) Diskuterer problemet med barnet eller stiller spørsmål	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

10001

36343

4) I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende utsagn?

	Verken enig eller uenig						
	Svært enig	Enig	Halvparten av tiden	Ofte	Svært ofte		
a) Noen ganger må man bli skikkelig sint på barn for at de skal gjøre som man sier	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
b) Barna lærer best når de ikke vet hvilken straff som venter dem når de har gjort noe galt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
c) Den beste måten å unngå et stort problem på, er å sette grenser for et barn mens problemet fortsatt er lite	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
d) Det er greit å la barna slippe unna for småting; det er bedre å fokusere på mer alvorlig problematferd	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
e) Å være konsekvent i oppdragelsen av barn er viktigere enn å gi strenge straffer for problematferd	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
5) Hvor ofte hender dette?							
	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Halvparten av tiden	Ofte	Svært ofte	Alltid
a) Hvis du ber barnet om å gjøre noe og han/hun ikke vil, hvor ofte gir du opp?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Hvis du advarer barnet om en reaksjon eller konsekvens, hvor ofte følger du opp dette?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Hvor ofte slipper barnet unna for ting du mener han/hun burde ha fått en reaksjon på?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
d) Hvis du har bestemt deg for å straffe barnet eller gi konsekvenser, hvor ofte ombestemmer du deg på grunn av barnets forklaringer, unnskyldninger og argumenter?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
e) Hvor ofte viser du sinne når du setter grenser for barnet?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
f) Hvor ofte bygger det seg opp kranbler med barnet, der du gjør eller sier ting du ikke mener?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
g) Hvor ofte lykkes barnet i å omgå regler som du har fastsatt?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
h) Hvor ofte er reaksjonsmåten du bruker mot barnet, avhengig av ditt humør?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

10001

36343

Nedenfor står en liste over handlinger som foreldre kan gjøre når barnet deres oppfører seg positivt, eller barnet har gjort noe bra.

6) Generelt, hvor ofte gjør du vanligvis følgende handlinger når barnet ditt har oppført seg positivt eller han/hun har gjort noe bra?

	Aldri							Sjelden							Noen ganger							Halvparten av tiden							Ofte							Veldig ofte							Alltid													
	Aldri							Sjelden							Noen ganger							Halvparten av tiden							Ofte							Veldig ofte							Alltid													
a) Merker meg det, uten å gjøre noe med det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Gir ros eller komplimenter til barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Gir barnet en kys, klem, klapp på skulderen, o.l.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7							
d) Kjøper noe til ham/henne (som mat, liten leke) eller gir ham/henne penger for god oppførsel	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7							
e) Gir ham/henne ekstra fordeler (som å bake kake sammen, gå på kino, evt. andre belønninger)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7							
f) Gir poeng eller belønningstjenner (Klistremærker)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7							
g) Legger ikke engang merke til det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7							
7) I løpet av en vanlig uke, hvor ofte roser du eller belønner barnet for god oppførsel hjemme eller på skolen?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7							
8) I løpet av de siste to døgn, hvor mange ganger har du?																																																								
	Aldri							En gang							To ganger							3-4 ganger							4-5 ganger							6-7 ganger							Mer enn 7 ganger							Ikke i løpet av 2 dager						
a) Gitt ros eller kompliment til barnet fordi han/hun har gjort noe positivt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7							
b) Gitt ham/henne noe ekstra, som en liten gave eller gjort noe spesielt sammen, for noe positivt han/hun har gjort	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

10001

36343

4) I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende utsagn?

	Verken				
	Svært enig	Enig	eller uenig	Uenig	Svært uenig
a) Noen ganger må man bli skikkelig sint på barn for at de skal gjøre som man sier	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Barna lærer best når de ikke vet hvilken straff som venter dem når de har gjort noe galt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Den beste måten å unngå et stort problem på, er å sette grenser for et barn mens problemet fortsatt er lite	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Det er greit å la barna slippe unna for småting; det er bedre å fokusere på mer alvorlig problematferd	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Å være konsekvent i oppdragelsen av barn er viktigere enn å gi strenge straffer for problematferd	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

5) Hvor ofte hender dette?

	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Halvparten av tiden	Oftre	Svært ofte	Alltid
a) Hvis du ber barnet om å gjøre noe og han/hun ikke vil, hvor ofte gir du opp?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Hvis du advarer barnet om en reaksjon eller konsekvens, hvor ofte følger du opp dette?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Hvor ofte slipper barnet unna for ting du mener han/hun burde ha fått en reaksjon på?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
d) Hvis du har bestemt deg for å straffe barnet eller gi konsekvenser, hvor ofte bestemmer du deg på grunn av barnets forklaringer, unnskyldninger og argumenter?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
e) Hvor ofte viser du sinne når du setter grenser for barnet?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
f) Hvor ofte bygger det seg opp krangler med barnet, der du gjør eller sier ting du ikke mener?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
g) Hvor ofte lykkes barnet i å omgå regler som du har fastsatt?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
h) Hvor ofte er reaksjonsmåten du bruker mot barnet, avhengig av ditt humør?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

Nedenfor står en liste over handlinger som foreldre kan gjøre når barnet deres oppfører seg positivt, eller barnet har gjort noe bra.

6) Generelt, hvor ofte gjør du vanligvis følgende handlinger når barnet ditt har oppført seg positivt eller han/hun har gjort noe bra?

	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Halvparten av tiden	Oftre	Veldig ofte	Alltid
a) Merker meg det, uten å gjøre noe med det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Gir ros eller komplimenter til barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Gir barnet en kyss, klenn, klapp på skulderen, o.l.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
d) Kjøper noe til ham/henne (som mat, liten leke) eller gir ham/henne penger for god oppførsel	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
e) Gir ham/henne ekstra fordeler (som å bake kake sammen, gå på kino, evt. andre belønninger)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
f) Gir poeng eller belønningssjerner (klistremærker)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
g) Legger ikke engang merke til det	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

7) I løpet av en vanlig uke, hvor ofte roser du eller belønner barnet for god oppførsel hjemme eller på skolen?

	Mindre enn en gang i uken	En gang i uken	Noen ganger pr dag	Ca. en gang pr dag	2-5 ganger pr dag	6-10 ganger pr dag	Mer enn 10 ganger pr dag
8) I løpet av de siste to døgn, hvor mange ganger har du?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

	Aldri	En gang	To ganger	3 ganger	4-5 ganger	6-7 ganger	Mer enn 7 ganger	Ikke i løpet av 2 dager
a) Gitt ros eller kompliment til barnet fordi han/hun har gjort noe positivt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
b) Gitt ham/henne noe ekstra, som en liten gave eller gjort noe spesielt sammen, for noe positivt han/hun har gjort	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8

15) Hvor uenig/enig er du i følgende utsagn?

	Svært uenig	Uenig	Litt uenig	Både og	Litt enig	Enig	Svært enig
a) Det er svært viktig for meg å vite hvor barnet mitt er når hun/han ikke er under mitt oppsyn	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
b) Foreldre som undersøker hvordan barnet oppfører seg hjemme hos venner er overengstelige	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
c) Hvis man gir barna mye frihet vil de lære seg å ta mer ansvar	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7
d) Barn som ikke blir rettleidet av voksne har større sannsynlighet for å utvikle atferdsproblemer	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7

Vennligst kontroller at du har svart på alle spørsmålene.

Takk for hjelpen!

10001

Kjøles ut av skolebuss

Klargjort

36343